

LA CIUTAT PER A LA GENT GRAN

MESURES I ESTRATÈGIES PER A L'ADAPTACIÓ DE LES CIUTATS AL CANVI DEMOGRÀFIC

AUTORA: Ariadna Pérez del Ruste

TUTOR: Rafael Temes Cordovez

ESCUELA TÉCNICA
SUPERIOR DE
ARQUITECTURA

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

ESCOLA TÈCNICA SUPERIOR D'ARQUITECTURA

GRAU EN FONAMENTS DE L'ARQUITECTURA

Setembre 2020

L'envelliment poblacional és un fenomen que té lloc arreu del món, i cal adaptar la ciutat a aquest canvi demogràfic. Les característiques de la gent gran i la manera en què fan ús de la ciutat, són particulars i cal estudiar-les per tal de fer-los la vida més fàcil. Les dades de l'INE, de l'OMS i de l'ONU no deixen lloc a dubtes i confirmen que, en un futur pròxim, una quarta part de la població mundial tindrà més de 65 anys, per tant, com a dissenyadors de les ciutats, hem d'actuar, és la nostra responsabilitat. Hem de fer la ciutat més amable amb les persones majors, per tal de millorar el benestar de tota la ciutadania.

S'ha fet un recull de diversos plans elaborats en aquesta línia i s'han valorat per tal de discernir quines mesures són les més adequades per tal de facilitar la vida en la ciutat de les persones majors. S'han tingut en consideració els criteris de valoració que proposa la Xarxa de Ciutats Amables amb la Gent Gran de l'OMS i se n'han afegit alguns propis per tal d'oferir una proposta tan completa com siga possible. Les categories que s'han tingut en consideració són: espais a l'aire lliure, transport, habitatge, respecte i inclusió social, participació social, comunicació i informació, participació cívica i ocupació i serveis socials i sanitaris, proposades per l'OMS; i tipus de pla, anàlisi, seguretat, visió, mesures administratives i mesures socials com a propostes pròpies complementàries. S'han estudiat els plans elaborats per Madrid, Barcelona, Gijón i Bilbao en l'àmbit estatal i els plans de Galway, Manchester, Alberta i París a escala global; s'han estudiat amb deteniment les mesures que proposava cada pla per tal de prendre-les de base per a elaborar una guia.

Aquesta guia té la finalitat de servir de base per a elaborar nous plans destinats a fer més amable la ciutat amb la gent gran. Pretén exposar l'estructura base de la qual han de partir els futurs plans per garantir el seu èxit. Aquesta estructura es concreta en una anàlisi exhaustiva de la idiosincràsia de la ciutat i de la gent gran que hi viu com a pilar fonamental a l'hora d'encetar el procés de redacció: un pla elaborat fora de context és un pla condemnat al fracàs, cal escoltar les persones majors i els professionals, així com estudiar les característiques del municipi en qüestió. El tipus de pla també és determinant, sent preferible no estar encotillat a una legislatura. Pel que fa a la resta d'àrees, s'expliquen mitjançant diagrames, els elements imprescindibles en els quals s'han de fixar per assegurar l'èxit del futur pla. Per últim, aquests elements variaran depenent del context, per tant, recalquem la importància d'una bona diagnosi i de la participació de professionals i ancians en el procés de redacció.

Es conclou en què es tracta d'una tasca necessària, ja que els ho devem: els devem a les persones majors que han estat on nosaltres estem ara, fer la seua vida més fàcil.

- ◆ URBANISME
- ◆ ENVELLIMENT POBLACIONAL
- ◆ EINES
- ◆ AMABLE

*Al meu tutor Rafael per estar pendent de mi, ajudar-me en tot moment i guiar-me pel bon camí. Als meus pares i la meua germana per donar-me temps per arribar fins ací, confiar en les meues capacitats i donar-me suport.
I a Guillem, per animar-me, suportar-me i creure en mi.*

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ	5
2.	LA POBLACIÓ ENVELLIDA I EL FUTUR DE LES CIUTATS	6
	Situació demogràfica al món i a Espanya	6
	Situació demogràfica a la Comunitat Valenciana	11
	Com afecta a la ciutat	15
3.	ESTUDI D'ACTUACIONS REALITZADES	17
	Experiències en ciutats espanyoles	17
	Experiències en l'entorn mundial	34
	Altres propostes	47
	Comparativa	49
4.	MESURES I ESTRATÈGIES PER HUMANITZAR LES CIUTATS	53
	Guia d'aplicació a la ciutat	54
	Conclusions	67
5.	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	69
6.	ÍNDIX DE FIGURES	72

1. INTRODUCCIÓ

El present Treball Final de Grau té el propòsit d'abordar els canvis, adaptacions i estratègies que les ciutats han d'anar implementant front un horitzó d'envelliment poblacional inèdit fins a la data. D'una banda, l'índex de natalitat mundial va en descens i de l'altra, l'envelliment poblacional va en augment, i les previsions mostren que la tendència es manté en els pròxims anys. Aquests fets ens aboquen a un futur on una de cada tres persones serà major de 65 anys, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE, 2014). Amb aquestes perspectives, molts serveis, el sistema de pensions i, en el seu conjunt, l'Estat del Benestar, entren en crisi.

Front aquesta situació no podem restar impassibles: com a persones encarregades de dissenyar les ciutats del present i del futur, hem de prendre mesures. Les persones majors tenen una idiosincràsia pròpia, una manera d'utilitzar l'espai públic particular i unes necessitats específiques a l'hora d'utilitzar la ciutat, i tots aquests factors hem de tenir-los en compte quan dissenyem l'espai públic.

Les ciutats, escenari principal de la vida de més del 70% de la població espanyola, han d'iniciar un procés de transformació, d'adaptació dels espais a les necessitats futures, de repensar com hem fet urbanisme fins ara i com l'hem de fer a partir d'ara tenint en consideració que, el sector poblacional ocupat per ancians, augmentarà irremeiablement. I més encara, tenint en consideració la pandèmia mundial provocada per la Covid-19 que ha assolat el món sencer, que ha evidenciat la vulnerabilitat de la gent gran i que portarà conseqüències permanents de cara al futur de les ciutats.

Figura 1: Anciana caminant per Venècia. Autoria: Moreno Boeron.

2. LA POBLACIÓ ENVELLIDA I EL FUTUR DE LES CIUTATS

Situació demogràfica al món i a Espanya

La població mundial va abastar els 7.674 milions d'habitants el 2019 (Banc mundial, 2019), fet que suposa un increment de mil milions de persones en dotze anys. El 2017, l'edat mediana de la població global, és a dir, l'edat en què la meitat de la població és més major i l'altra meitat és més jove, era de 30 anys segons dades d'un informe de l'Organització de les Nacions Unides (ONU, 2017). El 26% de la població estava format per persones que tenien menys de 15 anys, el 61% estaven entre els 15 i els 59 anys, i la gent amb 60 anys o més suposava un 13% del total de la població mundial.

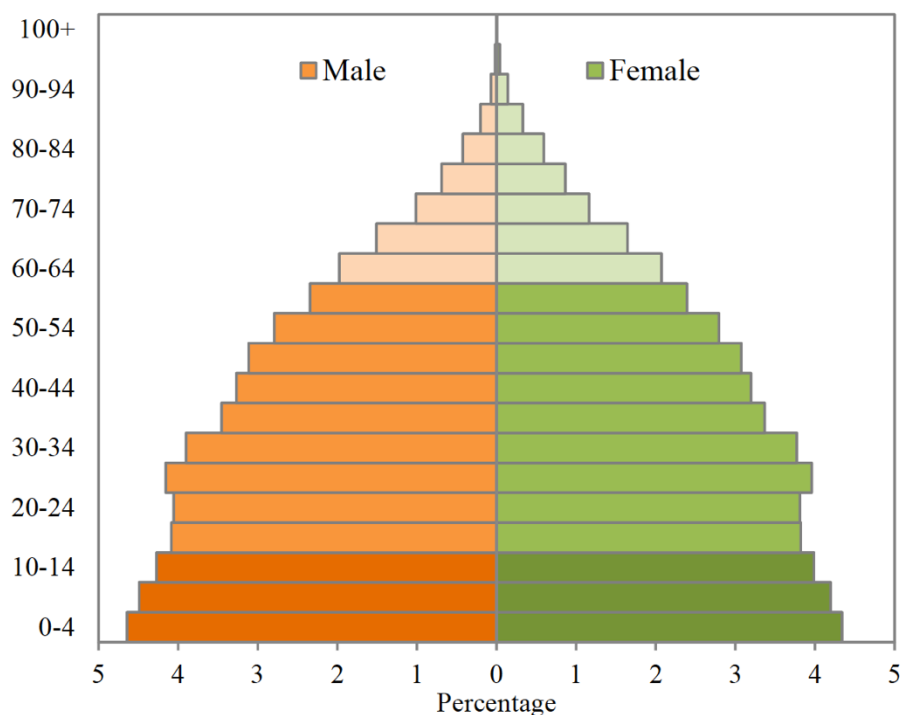

Figura 2: Distribució de la població mundial per edat i sexe. Font: Divisió de la població de les Nacions Unides, Departament d'Afers Econòmics i Socials (ONU, 2017).

Es preveu que la població mundial segueixca augmentant però més lentament que en el passat, arribant als 8.551 milions de persones per al 2030, abastant els 9.772 milions per la 2050 i els 11.184 milions per al 2100, segons dades de l'esmentat informe. Aquest increment poblacional es produeix de maneres diferents si observem la població per àrees. Àfrica és l'àrea que més augmenta de població any rere any, i es preveu que la

meitat de l'increment de la població mundial, del 2017 al 2050, tinga lloc en aquest continent. Mentrestant, es preveu que Europa siga l'única regió mundial on la població serà menor el 2050 del que ho era el 2017. Segons la figura 3, "Àfrica serà el principal contribuent al creixement demogràfic mundial" (ONU, 2017).

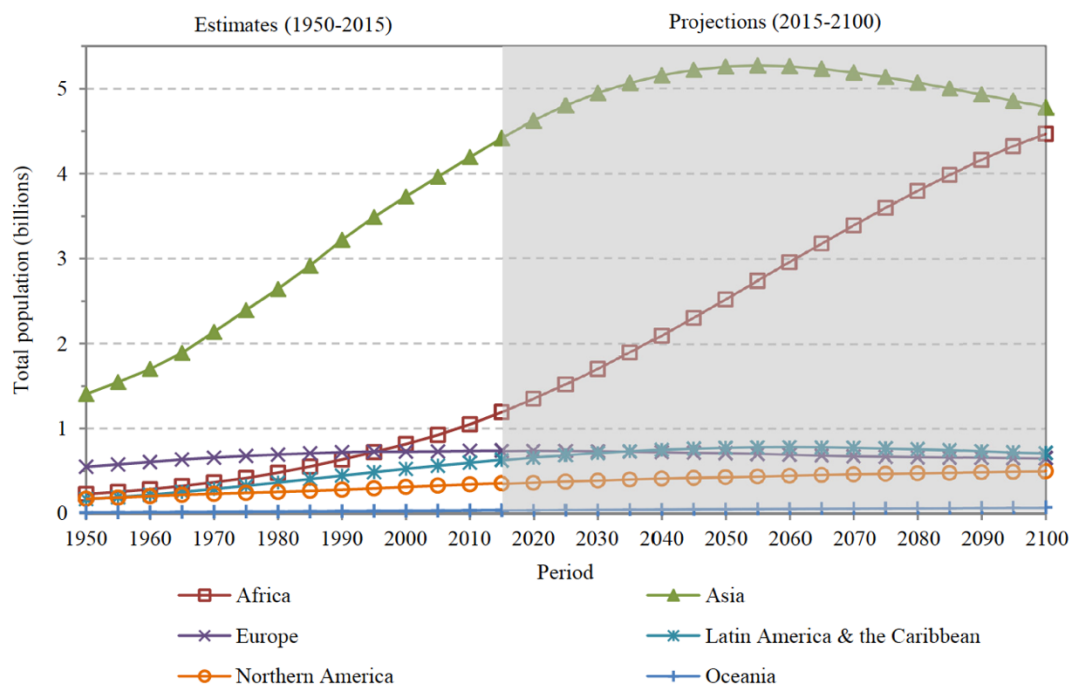

Figura 3: Població per regions: estimacions, 1950-2017, i projecció de variant mitjana, 2015-2100. Font: Divisió de la població de les Nacions Unides, Departament d'Afers Econòmics i Socials (ONU, 2017).

"La fertilitat a tots els països europeus se situa ara per sota del nivell requerit per a la substitució completa de la població a llarg termini [...] i, en la majoria dels casos, la fertilitat ha estat per sota de la quantitat de reemplaçament des de fa algunes dècades." A pesar que es preveu que la fertilitat passe d'1,6 naixements per dona (2010-2015) a 1,8 (2045-2050), aquest increment no impedirà la disminució de la població (ONU, 2017).

Aquest informe també confirma que, en els últims anys, ha augmentat considerablement l'esperança de vida: a escala mundial, l'esperança de vida en néixer es va incrementar en 3,6 anys entre els anys 2000-2005 i 2005-2015, passant dels 67,2 a 70,8 anys. En concret a Europa, es va situar en 77,2 anys al 2010-2015 i es preveu que guanye uns 6 o 7 anys per al 2045-2050 (arribant als 83,2 o 84,2 anys). Mundialment, es preveu que augmente fins als 77 anys per al 2045-2050.

A mesura que la fertilitat disminueix i l'esperança de vida augmenta en l'àmbit global, augmenta la proporció de població major d'una certa edat: a aquest fenomen se l'anomena envelliment demogràfic i s'està produint a escala mundial. El 2017 la gent major de 60 anys mundialment suposava un 13% de la població total. En l'actualitat, Europa té el percentatge més elevat de gent major de 60 anys (25%), però es preveu que es produirà un "envelliment ràpid a altres parts del món, de tal manera que per al 2050, totes les zones del món, excepte Àfrica, tindran gairebé una quarta part o més de la seva població formada per persones majors de 60 anys."

L'informe també preveu que l'envelliment poblacional tinga un gran efecte sobre el nombre de treballadors per jubilat en diversos països, segons la Ràtio de Suport Potencial (PSR), definida com el nombre de persones entre 20 i 64 anys dividit pel nombre de persones igual o majors de 65 anys. En 2017, els països de l'Àfrica tenen

una PSR de mitja de 12,9, és a dir, hi ha 12,9 persones en edat laborable per cada persona jubilada, mentre que els països asiàtics tenen una PSR de 7,4, Amèrica Llatina i el Carib de 7,3, Oceania de 4,6 i Europa i Amèrica del Nord de 3,3. El Japó, amb un 2,1, té la PSR més baixa del món. Per al 2050, s'espera que set països asiàtics, 24 països europeus i quatre països d'Amèrica Llatina i el Carib tinguin una PSR per sota de 2.

Si observem les dades de les taules extretes de l'informe de l'ONU (2015), veiem que són irrefutables: el món sencer està en un procés d'envelliment poblacional.

TABLE S.8. MEDIAN AGE OF THE POPULATION BY COUNTRY, 1950, 1980, 2015, 2050 AND 2100 (MEDIUM VARIANT)

Country or area	Median age (years)					
	1950	1980	2015	2030	2050	2100
World.....	23.5	22.5	29.6	33.1	36.1	41.7
Spain.....	27.5	30.4	43.2	50.1	51.8	51.3

Figura 4: Mitjana d'edat de la població mundial i d'Espanya, evolució amb el temps. Font: ONU (2015).

La figura 4 evidencia que, la mitjana d'edat de la població mundial, ha anat augmentant progressivament des del 1980 i la tendència és de mantenir-se l'augment arribant quasi a duplicar la mitjana d'edat a escala global en cent vint anys. Si comparem les xifres amb les d'Espanya, vegem que són majors a la mitjana mundial amb una mitjana d'edat de 43,2 anys el 2015: 13,6 anys més que la mitjana mundial. La tendència es manté de la mateixa manera que en l'àmbit global.

TABLE S.6. PERCENTAGE DISTRIBUTION OF THE POPULATION IN SELECTED AGE GROUPS BY COUNTRY, 2015, 2050 AND 2100 (MEDIUM VARIANT)

Country or area	2015				2050				2100			
	0-14	15-59	60+	80+	0-14	15-59	60+	80+	0-14	15-59	60+	80+
World.....	26.1	61.7	12.3	1.7	21.3	57.2	21.5	4.5	17.7	54.0	28.3	8.4
Spain.....	14.9	60.7	24.4	5.9	12.7	45.9	41.4	14.0	13.3	46.8	39.9	17.8

Figura 5: Distribució percentual de la població per grups d'edats, evolució amb el temps. Font: ONU (2015).

El 2015, el sector poblacional ocupat per gent major de 60 anys era del 12,3% a escala mundial i del 24,4% en l'àmbit estatal. Si observem les previsions en la figura 5, per al 2050 l'informe de l'ONU (2015) espera que aquest sector poblacional arribi al 21,5% en tot el món i al 41,4% en Espanya, incrementant els percentatges en un 11,2% i un 17% respectivament. Si estudiem el que passarà en huitanta anys, les xifres mundials abasten el 28,3% i les estatals el 39,9%: pràcticament un terç de la població estarà format per gent major de 60 anys. En la figura 6 (ampliada per sectors a la següent pàgina) observem:

TABLE S.7. TEN COUNTRIES WITH THE OLDEST AND THE YOUNGEST POPULATIONS, 1950, 1980, 2015, 2030 AND 2050 (MEDIUM VARIANT)

1950		1980		2015		2030		2050	
Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)
<i>A. Oldest populations</i>									
1. Channel Islands	35.7	1. Germany	36.4	1. Japan	46.5	1. Japan	51.5	1. Other non-specified areas	56.2
2. Austria	35.7	2. Sweden	36.2	2. Germany	46.2	2. Italy	50.8	2. Republic of Korea	53.9
3. Belgium	35.5	3. Austria	35.0	3. Martinique	46.1	3. Portugal	50.2	3. Japan	53.3
4. Germany	35.3	4. Luxembourg	35.0	4. Italy	45.9	4. Spain	50.1	4. Bosnia and Herzegovina	53.2
5. Luxembourg	35.0	5. Latvia	35.0	5. Portugal	44.0	5. Greece	48.9	5. Singapore	53.0
6. United Kingdom	34.9	6. Channel Islands	34.9	6. Greece	43.6	6. China, Hong Kong SAR	48.6	6. China, Hong Kong SAR	52.7
7. France	34.7	7. Switzerland	34.6	7. Bulgaria	43.5	7. Germany	48.6	7. Portugal	52.5
8. Sweden	34.2	8. Hungary	34.4	8. Austria	43.2	8. Other non-specified areas	48.1	8. Greece	52.3
9. Switzerland	33.2	9. United Kingdom	34.4	9. China, Hong Kong SAR	43.2	9. Slovenia	48.1	9. Cuba	51.9
10. Norway	32.6	10. Denmark	34.3	10. Spain	43.2	10. Republic of Korea	47.5	10. Poland	51.8

Figura 6: Els deu països amb les poblacions més envellides, evolució amb el temps. Font: ONU (2015).

1950		1980	
Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)
1. Channel Islands	35.7	1. Germany	36.4
2. Austria	35.7	2. Sweden	36.2
3. Belgium	35.5	3. Austria	35.0
4. Germany	35.3	4. Luxembourg	35.0
5. Luxembourg	35.0	5. Latvia	35.0
6. United Kingdom	34.9	6. Channel Islands	34.9
7. France	34.7	7. Switzerland	34.6
8. Sweden	34.2	8. Hungary	34.4
9. Switzerland	33.2	9. United Kingdom	34.4
10. Norway	32.6	10. Denmark	34.3

2015		2030	
Country or area	Median age (years)	Country or area	Median age (years)

A. Oldest populations

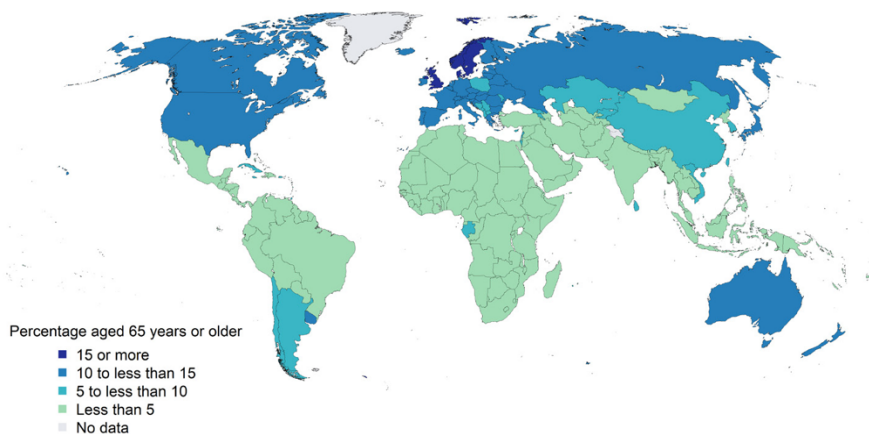
1. Japan	46.5	1. Japan	51.5
2. Germany	46.2	2. Italy	50.8
3. Martinique	46.1	3. Portugal	50.2
4. Italy	45.9	4. Spain	50.1
5. Portugal	44.0	5. Greece	48.9
6. Greece	43.6	6. China, Hong Kong SAR	48.6
7. Bulgaria	43.5	7. Germany	48.6
8. Austria	43.2	8. Other non-specified areas	48.1
9. China, Hong Kong SAR	43.2	9. Slovenia	48.1
10. Spain	43.2	10. Republic of Korea	47.5

2050	
Country or area	Median age (years)
1. Other non-specified areas	56.2
2. Republic of Korea	53.9
3. Japan	53.3
4. Bosnia and Herzegovina	53.2
5. Singapore	53.0
6. China, Hong Kong SAR	52.7
7. Portugal	52.5
8. Greece	52.3
9. Cuba	51.9
10. Poland	51.8

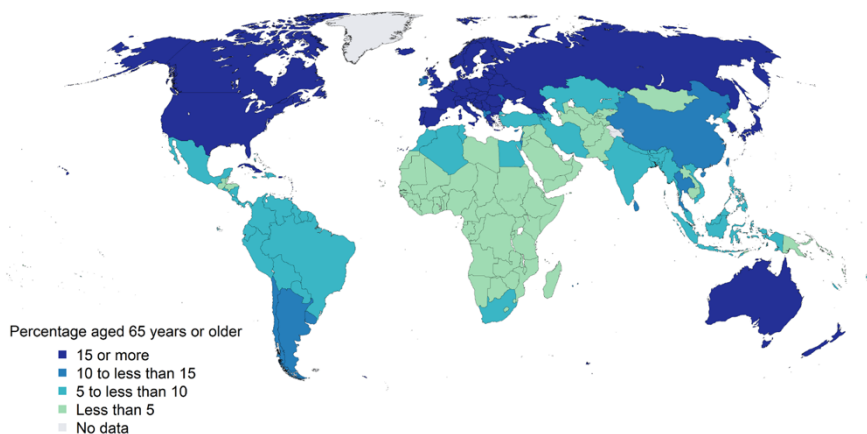
Figura 6: Els deu països amb les poblacions més envellides, evolució amb el temps. Font: ONU (2015).

En 2015 Espanya ocupava el lloc deu en els països amb una mitjana d'edat més elevada. Si n'observem les previsions vegem que, la mitjana d'edat del país més envellit abasta el 2050 els 56,2 anys: 10 anys més que l'edat mitjana de la població més envellida el 2015. Segons les previsions (ONU, 2015), en cent anys s'augmentaria la mitjana d'edat en 10,5 anys.

1990

2019

2050

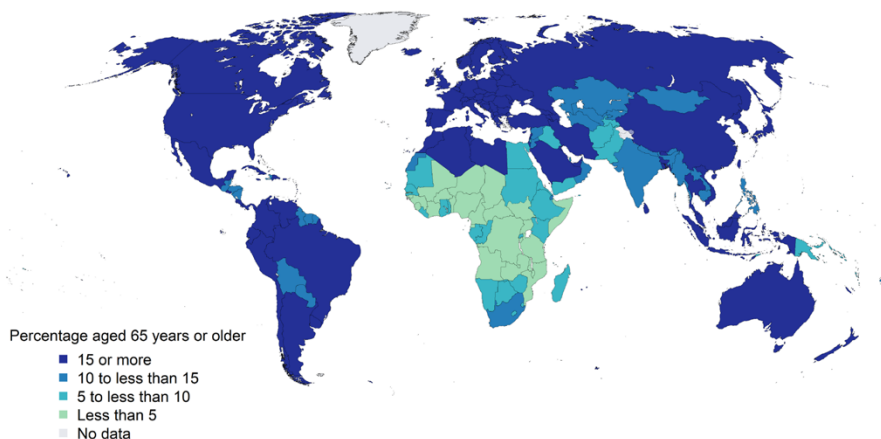

Figura 7: Percentatge de la població de 65 anys o més als anys 1990, 2019 i 2050. Font: ONU (2019).

En la figura 7 (ONU, 2019), podem observar com era la distribució de la població major o igual de 65 anys en l'àmbit mundial en 1990, en 2019 i les previsions per al 2050. Podem observar sense cap mena de dubte que tota la població mundial està envellint i ho seguirà fent en les pròximes dècades, a excepció d'Àfrica que, com ja s'ha explicat, porta un altre ritme, demogràficament parlant.

Situació demogràfica a la Comunitat Valenciana

Una vegada hem demostrat la problemàtica a escala mundial, ens centrarem en la demografia de la nostra autonomia, la Comunitat Valenciana, que, com veurem, ha evolucionat de la mateixa manera que tot l'estat i que el món, ja que es tracta d'un fenomen global.

La població de la Comunitat Valenciana, de la mateixa manera que la de tot el territori espanyol, des de fa uns 50 anys, ha tingut una distribució de la població en forma de piràmide poblacional progressiva (INE). En la base de la piràmide trobem els infants, els que més abunden, i a mesura que augmenta l'edat de la població, en disminueix el nombre, trobant en els majors de 65 anys un nombre de gent reduït i no massa rellevant en el total de la població. Aquesta distribució la podem observar en la gràfica de la figura 7 (INE, 2019 e): en tot el territori espanyol, per l'any 1971, la base de la població era la infantesa i la gent gran era el sector poblacional menys representatiu.

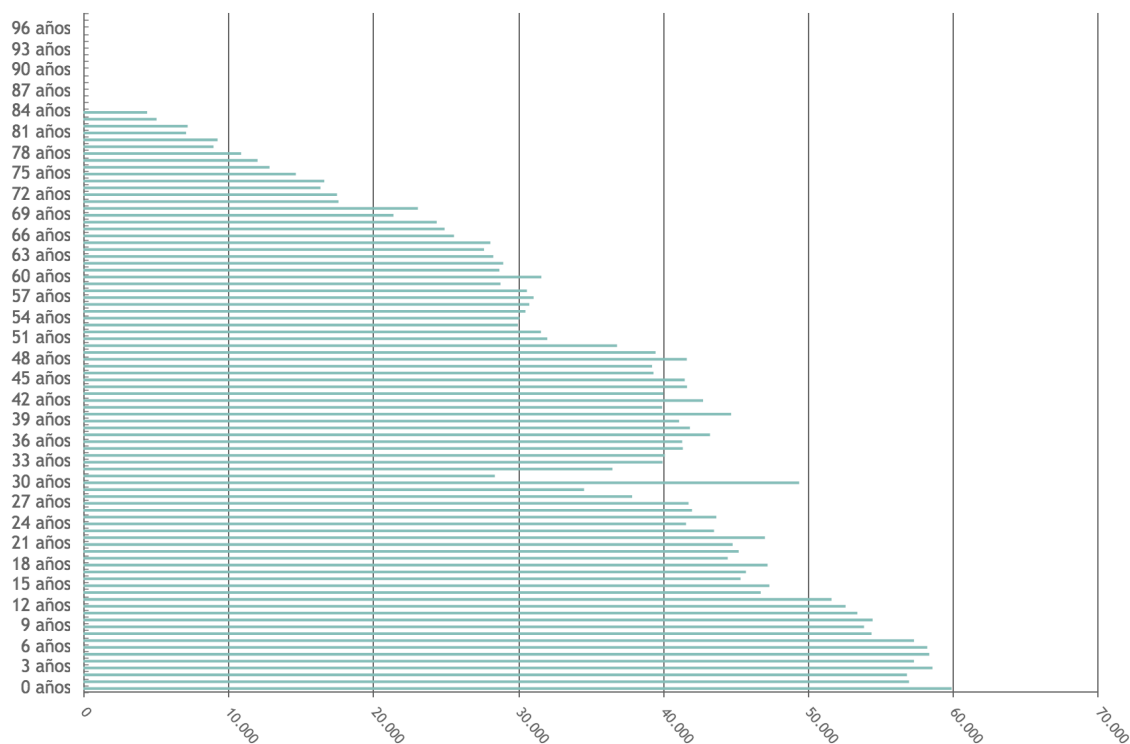

Figura 8: Població resident per edat a la Comunitat Valenciana a gener del 1971. Font: INE (2019 e).

Si donem una ullada a les xifres, comprovem que el percentatge de població que ocupava la gent gran fa 50 anys, tant en Espanya com en la Comunitat Valenciana, rondava el 10% del total: només una de cada deu persones eren majors de 65 anys, i si ens fixem en la gràfica, la població major de 84 anys era pràcticament inexistent.

Presentava una piràmide poblacional progressiva: una estructura de població eminent jove i amb perspectives de creixement (Pit Box Blog, 2013).

1. Espanya 1971		2. Comunitat Valenciana 1971	
Total població ≥ 65 anys (habitants)	Total població (habitants)	Total població ≥ 65 anys (habitants)	Total població (habitants)
3.385.599	34.040.642	323.892	3.007.955
Percentatge de la població ≥ 65 anys		Percentatge de la població ≥ 65 anys	
9,95%		10,52%	

Figura 9: Població major o igual de 65 anys a Espanya el 1971. Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 a).

Figura 10: Població major o igual de 65 anys a la Comunitat Valenciana el 1971. Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 b).

Si estudiem ara la gràfica i les xifres de la població actual podem observar que, s'ha redistribuït la població: ha augmentat la població de gent major o igual de 65 anys i n'ha disminuït la dels infants. Podem dir que la piràmide poblacional està transformant-se en regressiva (Pit Box Blog, 2013).

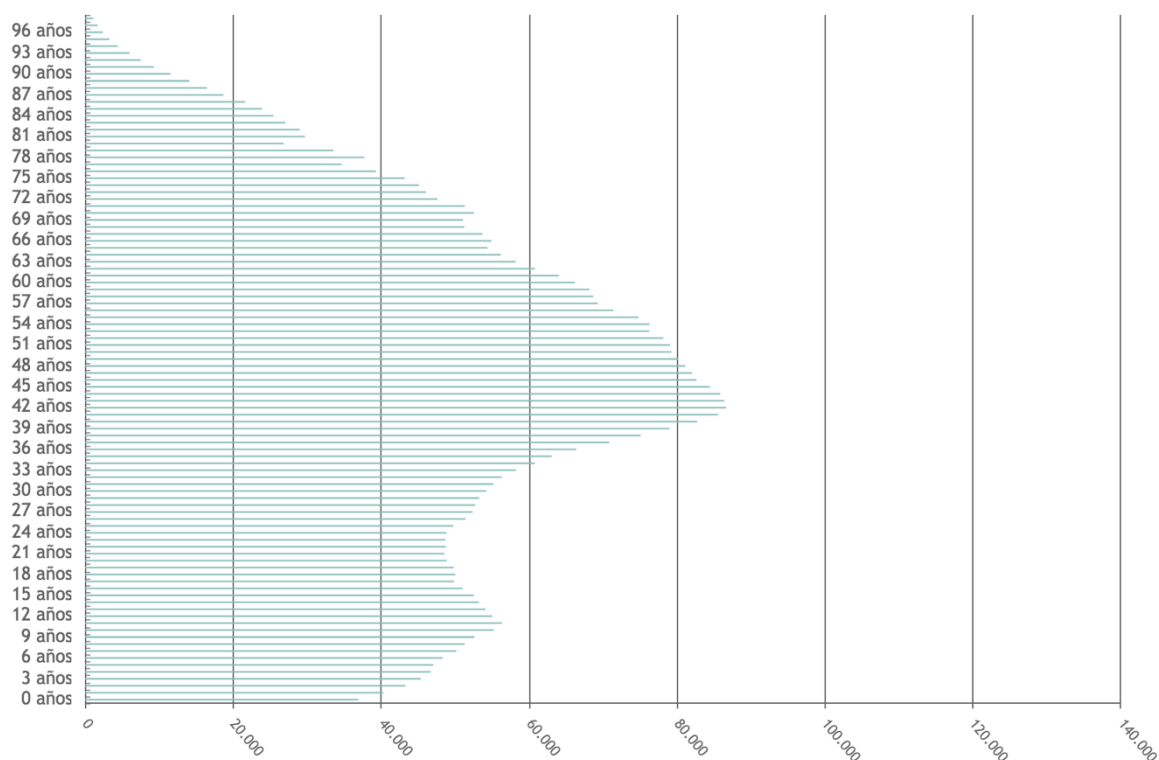

Figura 11: Població resident per edat a la Comunitat Valenciana a juliol del 2019. Font: INE (2019 f).

En aquesta piràmide regressiva, els infants ja no són la base de la població i augmenta el sector poblacional ocupat per persones majors de 65 anys. També podem observar

en la figura 10 que augmenten considerablement el volum de persones majors de 84 anys, que en la gràfica de l'any 1971 eren ínfimes.

3.Espanya 2019	
Total població ≥ 65 anys (habitants)	Total població (habitants)
9.180.402	47.100.396
Percentatge de la població ≥ 65 anys	
19,49%	

4.Comunitat Valenciana 2019	
Total població ≥ 65 anys (habitants)	Total població (habitants)
979.530	4.998.711
Percentatge de la població ≥ 65 anys	
19,60%	

Figura 12: Població major o igual de 65 anys a Espanya el 2019. Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 c).

Figura 13: Població major o igual de 65 anys a la Comunitat Valenciana el 2019. Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 d).

Actualment, el sector poblacional ocupat per persones majors de 65 anys ja suposa quasi un 20% de la població total, és a dir, s'ha duplicat el percentatge de gent gran respecte a les xifres de fa 50 anys i, segons diversos articles i dades de l'INE (2019), anirà en augment en les pròximes dècades.

Aquest augment de la població envellida, ve de la mà de l'augment de l'esperança de vida. Segons les previsions (INE, 2014), l'esperança de vida en Espanya arribarà, el 2029, a 84 anys en els homes i a 88,7 en les dones, suposant un guany de 4 i 3 anys respecte als valors actuals. Si aquesta tendència es manté, per al 2064 es preveu que l'esperança de vida al naixement supere els 91 anys en els homes i els 95 en les dones, augmentat el sector poblacional de gent major o igual de 65 anys.

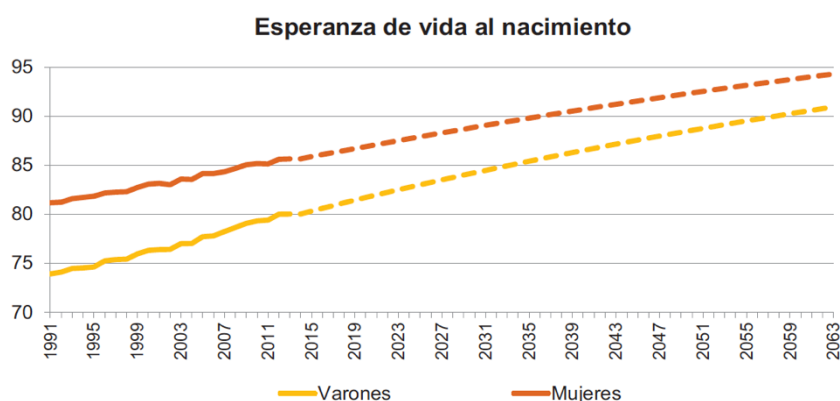

Figura 14: Evolució de l'esperança de vida a Espanya. Font: INE (2014).

Per contra, la natalitat està decreixent des del 2009 i, segons les previsions, seguirà aquesta tendència en les pròximes dècades. Aquest fenomen, sumat al fet de tenir una població cada vegada més envellida, fa que el nombre de defuncions segueixca augmentant, i com a conseqüència, la població va disminuint. El punt d'inflexió va tenir lloc el 2015, quan hi hagué un saldo vegetatiu negatiu, és a dir, va haver-hi més

defuncions que naixements, i les dades de l'INE sobre l'evolució del creixement vegetatiu, conclouen que la població anirà disminuït cada vegada més, ja que la natalitat també ho farà i les morts, contràriament, seguiran augmentant.

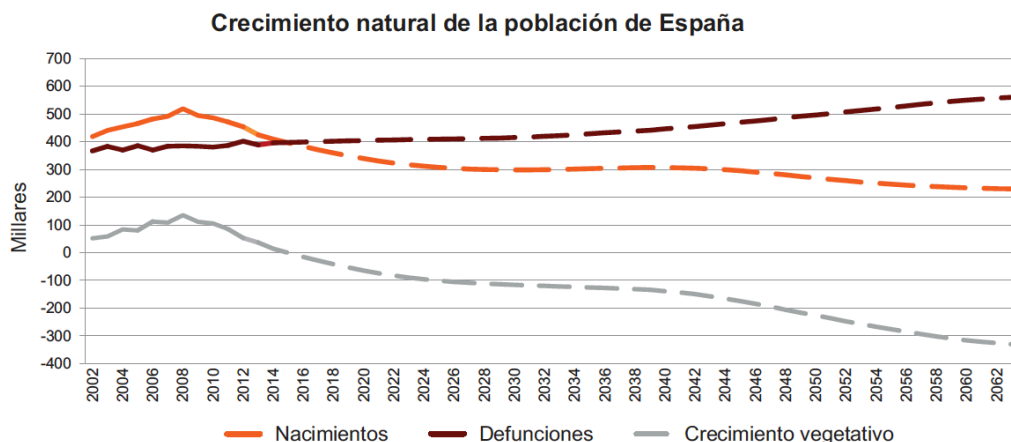

Figura 15: Evolució del creixement vegetatiu a Espanya. Font: INE (2014).

Si la situació demogràfica actual es manté, la pèrdua de població tindria lloc en els trams de població d'entre 30 i 49 anys i la població s'incrementaria en la meitat superior de la piràmide. Es preveu un increment del 87,5% de la població major de 65 anys per al 2064. El que anticipàvem amb les projeccions d'esperança de vida i de natalitat de l'Institut Nacional d'Estadística, queda clarificat si observem els grups d'edat quinquennals en la figura 18: el 2014 el més nombrós era el de 35-39 anys, per al 2029 seria el de 50-54 anys, i per al 2064 el de 85-89 anys. En conclusió, per al 2064, una de cada tres persones tindrien més de 65 anys, suposant un percentatge de la població total molt important i a tenir en compte.

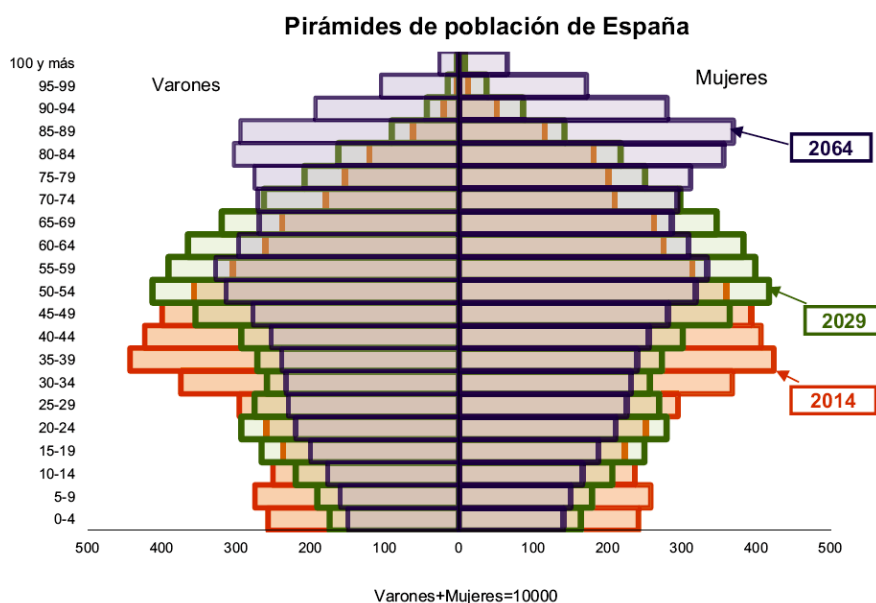

Figura 16: Evolució de la piràmide de població del 2014 al 2064, passant pel 2029. Font: INE (2014).

Totes aquestes estadístiques posen en relleu el conflicte poblacional al qual haurem de fer front en un futur pròxim i, la ciutat, com a ens viu, s'hi ha d'adaptar. Aquestes dades

ens obliguen a actuar per tal d'adaptar la ciutat actual a la població futura, formada en la seua majoria, per gent gran.

Com afecta a la ciutat

Sabent de bestreta que aquesta situació està tan pròxima, cal ser conseqüents i tenir en consideració una sèrie de paràmetres que faciliten la vida de la gent gran a les ciutats. Les persones ancianes caminen més lent, visiten llocs diferents dels que visita la gent més jove, solen necessitar descansar cada cert temps, tarden més que una persona jove a travessar un carrer, els costa més llegir els cartells o veure els senyals, utilitzen el transport públic com la resta d'individus però els costa més temps accedir-hi, es relacionen amb l'espai públic i amb les persones de manera diferent... Per què no projectar una ciutat amable amb elles?

Figura 17: Parella d'ancians caminant per la ciutat. Autoria: Mabel Amber.

Si nosaltres tenim una edat, unes condicions físiques, psíquiques i culturals concretes, i ens plantegem el repte de dissenyar una ciutat pensarem un espai on nosaltres estiguem a gust. Però, és aquesta ciutat segura per a un xiquet? És accessible per a una persona en cadira de rodes? És amable amb una persona de 80 anys? Al viure aquests mesos de pandèmia, passar per un confinament i les fases de desescalada, ens plantegem ara: la ciutat té realment zones saludables perquè la gent gran passege i camine per espais diàfans i còmodes?

Cada individu utilitza la ciutat d'una manera diferent, depenent de la classe social, l'edat, el gènere, les condicions físiques i psíquiques, la cultura, el seu entorn personal, etc. Per tant, no té sentit que pensem les ciutats només per a un sector reduït de la població, ja que no representa a la majoria. Lògicament, no podem tenir en consideració a totes i

cadascuna de les persones d'una ciutat, veure les necessitats i preferències de cada individu i elaborar així un projecte que les tinga en compte a totes. No es tracta d'això.

Es tracta més bé de pensar en l'últim de la fila, com diuen Pablo Gigosos Pérez i Manuel Saravia Madrigal en *Urbanismo para naufragos* (2010), quan proposen projectar la ciutat del dret, i per a fer-ho, pensen en "l'últim ciutadà", en l'últim de totes les files. Gigosos i Saravia, proposen el joc de les files, on s'ordenen totes les persones que formen part d'una població entorn de diferents paràmetres: mobilitat, ofici i possibilitat d'escollir-lo, salut i possibilitat de millorar-la, decisió sobre els serveis que utilitzen, etc. En la fila de la mobilitat, per exemple, davant estarien les persones que poden escollir el seu mitjà de transport per als seus trajectes diaris, que poden utilitzar el cotxe o el taxi, i si cal la bicicleta. A continuació estarien els que tenen cotxe però acostume a utilitzar el transport públic pel seu menor cost. Darrere estarien els que no tenen cotxe o carnet i per això no poden utilitzar-lo en els desplaçaments sense dependre d'un tercer. Darrere estarien les persones que tenen grans dificultats per a poder destinar una part del seu pressupost al transport públic, i s'han de desplaçar principalment a peu. I al final de tot, els que no poden escollir ni entre el cotxe, el taxi, ni la bici ni el transport públic: només poden anar a peu. Entre aquest grup es troben algunes persones majors que no poden utilitzar l'autobús si no van acompanyats d'un tercer.

Així aniríem fent files ordenant a la població: davant els que tenen una vida més còmoda i que poden escollir, i darrere els que tenen majors dificultats i no poden escollir. Aleshores trobaríem un grup reduït de persones que estan al final de totes les files: suposen entre el 2 i el 5% de tota la població. La seua condició és la pobresa i Gigosos i Saravia (2010) l'anomenen l'últim ciutadà: "grups sencers de persones que es troben parcialment o total fora del camp d'aplicació efectiva dels drets humans degut, precisament, a la pobresa. El que té l'últim ciutadà és el que tenim tots: és el màxim comú denominador de tota la ciutadania."

Els autors ens proposen que, aquest últim ciutadà, siga el nou referent en el disseny de la ciutat: perquè té el mateix dret que tothom, però disposa de menys mitjans que ningú per a fer-los, per si mateixa, realitat. És a dir, que si tenim en compte als individus més vulnerables de la població, estarem incloent a tota la població.

Figura 18: Ancià amb andador. Autoria: cocoparisienne.

En conclusió, si pensem una ciutat més amable amb la gent gran, pensem una ciutat més amable amb tothom. Així doncs, vegem necessària la investigació exhaustiva sobre el tema per poder elaborar un pla d'actuació aplicable a curt termini per fer front a la situació que està per vindre. Estudiarem actuacions dutes a terme arreu d'Europa i d'Espanya d'adaptació de les ciutats a les persones grans, estudiarem les necessitats que té aquest col·lectiu i tractarem de pensar en les persones més desfavorides per tal d'incloure la resta.

3. ESTUDI D'ACTUACIONS REALITZADES

Una vegada conscients del conflicte, cal estudiar les necessitats d'aquest sector poblacional tenint en compte les condicions físiques i psíquiques que tenen o poden tenir les persones majors. Hem de pensar en com adaptar la nostra ciutat i la nostra manera de projectar tenint-les en consideració. Per això, hem de donar una ullada i estudiar en detall totes les accions que s'hagen dut a terme en aquest sentit en diferents ciutats o territoris, per tal de poder elaborar un pla d'actuació per a l'adaptació de l'espai públic a la idiosincràsia de la gent gran.

Cal tenir present que el pla s'ha d'adaptar a la ciutat a la qual es destina, ja que les característiques de cada ciutat (morfologia, climatologia, mida...) la fan diferent de les altres i, per tant, cada pla s'ha d'adaptar a cada ciutat. Per elaborar un bon pla, cal analitzar en profunditat la idiosincràsia de la ciutat. Com són els carrers? Les voreres són suficientment amples? Quants metres quadrats de zona verda hi ha per habitant? Aquests metres quadrats, són suficients i estan ben distribuïts? El mobiliari urbà és adequat i està ben distribuït? La il·luminació és suficient? Els parcs són segurs? L'accessibilitat als edificis públics és una realitat? És funcional la distribució del transport públic de la ciutat?

Totes aquestes preguntes i moltes més ens les hem de fer a l'hora d'emprendre la tasca d'elaborar un pla d'actuació per adaptar la ciutat a la gent gran, i les respostes canviaran en funció de la ciutat en la qual pretenem actuar. Per tant, una anàlisi prèvia és crucial per detectar les fortaleses, debilitats, amenaces i oportunitats que presenta la ciutat en qüestió. En conseqüència, no podem parlar d'un pla universal aplicable a totes les ciutats del món, però si podem elaborar un document que siga el full de ruta a seguir si el nostre propòsit és fer la ciutat més amigable per als ancians. Un full de ruta que ens oriente segons les característiques pròpies de la nostra ciutat i ens explique com actuar enfront de certes situacions que empitjoren la qualitat de vida dels nostres majors.

Experiències en ciutats espanyoles

MADRID: CIUTAT AMIGABLE AMB LES PERSONES MAJORS *(Novembre 2015)*

Madrid és la capital espanyola i, per tant, és imprescindible observar i analitzar les mesures dutes a terme quant a la relació entre la gent gran per tal d'elaborar la nostra guia de com ha de ser aquest pla. A més, es tracta d'un pla molt rigorós on es du a terme una anàlisi molt completa de la morfologia de la ciutat i s'apliquen mesures genèriques i també de concretes per tal de millorar la qualitat de vida de les persones majors a la ciutat.

Es tracta d'un document de 144 pàgines l'objectiu del qual és "conèixer en quin grau la ciutat de Madrid és amigable amb les persones majors i conèixer quines actuacions incrementen el seu benestar físic, social i mental, la seua seguretat i la plena participació en les activitats de la comunitat." (Ayuntamiento de Madrid, 2015)

Primerament, l'informe ens explica les característiques de la ciutat de Madrid (mida, morfologia, climatologia, demografia...) i la metodologia utilitzada per a l'elaboració del document. En aquest cas, es basa en tres tipus de tècniques metodològiques d'investigació: grups focals de gent gran i de participació ciutadana relacionats amb la gent gran; entrevistes en profunditat a persones expertes i amb gran experiència en la matèria de què parlem; i enquestes telefòniques d'opinió adreçades a persones majors de 65 anys on valoren diversos aspectes de la ciutat. Amb aquesta metodologia es recapta tota la informació que es considera necessària per a fer-ne l'anàlisi.

Seguidament, s'exposa l'anàlisi de la situació actual de la ciutat, en relació a la gent gran, en les següents àrees d'estudi:

- ◆ Espais a l'aire lliure i edificis
- ◆ Transport
- ◆ Habitatge
- ◆ Respecte i inclusió social
- ◆ Participació social
- ◆ Comunicació i informació
- ◆ Participació cívica i ocupació
- ◆ Serveis socials i sanitaris

S'analitzen aspectes tant urbans, de la morfologia de la ciutat, com sociològics, de la manera en què la gent gran en fa ús d'aquesta. Arran d'aquest estudi, es proposen mesures d'intervenció en cada àrea concreta per fer més amable la ciutat.

Es tracta d'un informe on s'ha tingut en consideració des de l'inici del procés d'elaboració d'aquest, l'opinió i punt de vista de la gent gran, fet molt positiu a valorar d'aquest pla, ja que, a banda de fomentar la participació d'aquest sector poblacional, també s'adaptarà més a les necessitats reals dels majors en tenir en compte el seu punt de vista. Els àmbits d'estudi són prou amplis i transversals i es té en consideració l'ús que les persones majors fan de la ciutat.

Concretant en els plantejaments que es proposen en cada camp, trobem mesures molt concretes i altres de més generals, ara en farem una valoració dels aspectes positius de les propostes i d'altres que no s'han tingut en consideració i que considerem necessaris incloure.

Figura 19: Portada del pla "Madrid ciudad amigable con las personas mayores" (Ayuntamiento de Madrid, 2015).

- ◆ Espais a l'aire lliure i edificis

Propostes com: millorar la seguretat en parcs i jardins, augmentar el temps dels semàfors per a travessar els carrers, incrementar el nombre de bancs i d'arbres que facen ombra, dotar de banys públics adaptats amb un interval de neteja raonable, fomentar l'adaptació dels edificis públics i privats, prevaldre la comoditat dels bancs enfront del disseny, controlar els cartells de negocis, terrasses i altres obstacles que dificulten la mobilitat, entre altres propostes.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: la disminució de soroll, la contaminació i el volum de trànsit, ja que es proposa ampliar les zones de vianants però no es concreta específicament en cap mesura com ubicar arbres que facen de matalàs acústic; i en el carril bici, ja que no hi ha cap proposta destinada a fer més segurs els encreuaments de vianants amb les bicis millorant la senyalització, amb canvis de paviment, senyals sonors o visuals que protegissen als més majors de les bicicletes i patinets elèctrics que sovint, van a una velocitat excessiva. Una altra mesura en aquest sentit podria ser l'oposada: reduir la velocitat dels vehicles que circulen pel carril bici sobretot a l'encreuament amb passos de vianants, amb paviments sonors que obliguen a frenar, senyalització o altres mesures. Considerem molt important aquesta mesura, ja que la gent gran va a un ritme més lent, i la gent jove porta una vida més accelerada i amb presses, per tant hem d'evitar els conflictes perquè tothom se senta a gust i segur a l'espai públic, que és de tots.

♦ Transport

Propostes com: ubicar parades d'autobús al voltant dels centres de majors, millorar la senyalística de les marquesines, senyalització adequada dels ascensors tant als pàrquings privats com al metro, simplificar l'ús dels parquímetres, dotar de banys públics les estacions de metro, ampliar el nombre de places reservades a gent major així com dotar als autobusos de més espai per a andadors i carrets de bebé, crear zones específiques per arreplegar o deixar passatgers.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: el nombre d'autobusos adaptats, seria recomanable augmentar-lo facilitant la informació de la freqüència de pas i/o elevar les parades d'autobús per a facilitar l'accessibilitat universal a l'autobús així com augmentar les zones d'espera i repensar-ne els materials i el disseny. El metro és un mitjà amb molta aglomeració de gent, caldria repensar els accessos per a adaptar-se al ritme de vida de la gent gran i a les seues discapacitats.

Figura 20: Gent al bus. Autoria: Free-Photos.

♦ Habitatge

Propostes com: crear una normativa que regule la dotació d'ascensors; donar ajudes i subvencions per a instal·lar ascensors així com donar ajudes al veïnat que no pot pagar les derrames de la comunitat; promoure programes d'intercanvi de l'habitatge actual per un altre d'adaptat; crear un òrgan que assessore a la gent gran per a tramitar ajudes d'accessibilitat; protegir a la gent gran que pugui ser desnonada.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.* Però estaria bé proposar temes com el *cohousing* on gent jove comparteix pis amb gent gran per atorgar-los major seguretat a casa seva, abaratir costos i fer-los companyia.

- ♦ Respecte i inclusió social

Propostes com: educar posant en valor la gent gran i la seua valia; fer que la ciutadania prenga consciència del valor i de la importància de les persones majors a la societat; fomentar que es generen espais i activitats inclusives que no segmenten la població, fomentant així la inclusió i la participació; evitar que aquest sector poblacional s'auto-aïlle; promoure les activitats intergeneracionals; obrir els centres de majors a la població per a que constituïsquen llocs de trobament.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ♦ Participació social

Propostes com: facilitar que les persones majors arriben a organitzar els centres on es realitzen activitats per al veïnat; facilitar que la gent que ve del món rural s'hi adapte; fomentar la cultura als barris; promoure activitats intergeneracionals que propicien la integració; donar bonificacions a les persones majors per accedir a activitats lúdiques tant públiques com privades.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ♦ Comunicació i informació

Propostes com: emprar els mitjans de comunicació per reflectir una imatge positiva de les persones majors; incrementar el nombre de cursos per a aprendre informàtica i noves tecnologies adreçats a la gent gran; que l'atenció presencial siga realitzada per persones i no per màquines; augmentar la mida de la cartelleria i els pictogrames i fer-los fàcilment intel·ligibles; adaptar el llenguatge d'una manera més col·loquial per tal que siga comprensible, fugint de tecnicismes i cultismes.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ♦ Participació cívica i ocupació

Propostes com: crear fòrums per compartir experiències laborals entre gent jove i gent gran; fomentar la participació cívica de base i definida en la seua temàtica per majors; crear mecanismes de consulta a la població més accessibles; crear plataformes que facen més fluida la comunicació de la ciutadania amb les institucions; fer possibles allargar la vida laboral més enllà de la edat de jubilació; flexibilitzar l'edat de jubilació dins d'un interval depenent d'uns factors d'edat condicions físiques i mentals i situació econòmica, entre altres.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de*

caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

- ♦ Serveis socials i sanitaris

Propostes com: reduir la burocràcia per a accedir a un servei; reduir els terminis de demora per a accedir a un servei; facilitar la informació de tots els serveis disponibles; treballar per implementar el servei de teleassistència domiciliària a la gent gran que el necessita fent que perden la por i la desconfiança al servei; regular les diferents cobertures que dona el servei d'Ajuda a Domicili en els diferents barris.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- Mesures socials

A pesar de no tractar-se de mesures estrictament urbanístiques, aquest pla inclou una gran quantitat de mesures socials, com per exemple: educar en el reconeixement i el valor de les persones majors, ajudar-les a tenir actituds proactives i reivindicatives per fer-se escoltar i fer valdre la seua opinió, fomentar activitats culturals i d'oci intergeneracionals, donar suport a famílies desprotegides que subsisteixen gràcies a la gent major, facilitar la participació de la gent gran en la direcció dels centres, potenciar l'accés a l'oci públic i privat mitjançant bonificacions per a les persones majors.

- Mesures administratives

També trobem mesures per fer més amables els tràmits administratius a la gent gran per així fomentar la seua participació activa, com per exemple: simplificació de la tramitació administrativa de la sol·licitud d'ajudes, revisar els criteris d'adjudicació d'ajudes als habitatges per adaptar-los, crear una normativa que regule la dotació d'ascensors i altres mesures que milloren l'accessibilitat de les ciutats, realització de tràmits i atenció per persones i no per màquines, adaptar el llenguatge i el format dels documents a les capacitats sensorials i cognitives de les persones majors cuidant la mida de la lletra dels escrits, utilitzant un llenguatge col·loquial, aclarint les instruccions per emplenar formularis i altres documents.

Fent un balanç de totes les mesures que recull el pla, tenint en consideració l'anàlisi prèvia i la metodologia emprada, valorem el document molt positivament perquè és factible pel que fa a mesures, complet quant a propostes, transversal i té en consideració d'una manera molt realista les necessitats de la gent gran i com adaptar-se a elles.

BARCELONA: PLA MUNICIPAL PER A LES PERSONES GRANS 2013-2016 (Juny 2013)

Aquest extens pla, fa una anàlisi molt exhaustiva de la situació actual de la ciutat, de com és d'amigable amb la gent gran. Se centra sobretot en la part més social, però recull propostes molt interessants que afecten la morfologia de la ciutat. Alhora, es tracta d'una de les ciutats més grans d'Espanya i considerem interessant i necessari analitzar què s'ha fet en aquest camp allí.

Es tracta d'un document de 115 pàgines amb la voluntat "de millorar la qualitat de vida de les persones grans amb polítiques de prevenció, orientació, suport i atenció" (Àrea de Qualitat de vida, Igualtat i Esports, 2013), en paraules de Xavier Trias, l'alcalde de Barcelona en el moment de la redacció d'aquest informe.

Segons s'explica abans de l'índex: "el pla s'ha elaborat amb la participació del Consell Assessor de la Gent Gran, les aportacions del Grup de Treball de Gent Gran del Consell Municipal de Benestar Social i amb el treball cooperatiu de responsables tècnics de diferents departaments i àmbits municipals, així com dels grups polítics" (Àrea de Qualitat de vida, Igualtat i Esports, 2013). Per tant, podem afirmar que aquest pla, en inici, ha fomentat la participació dels més majors ja en la seua redacció.

Pla municipal per a les persones grans
2013-2016

El document s'estructura en cinc parts, les tres primeres se centren a emmarcar la problemàtica, explicar les actuacions dutes a terme en els anys 2006 a 2011, analitzar el context i les perspectives de les persones grans sobre la vida quotidiana així com reflexionar sobre la visió de l'envelliment, la posició de la gent gran com a ciutadans implicats, les discapacitats i les situacions de dependència. El quart punt es dedica a explicar el Pla Municipal per a les Persones Grans 2013-2016 i els quatre grans eixos als quals gira entorn:

- ◆ Les persones grans com a protagonistes actives de la ciutat
- ◆ El benestar i la salut
- ◆ El bon tracte i la defensa de la igualtat
- ◆ Les persones grans i la vida quotidiana a la ciutat

Figura 21: Portada del "Pla municipal per a les persones grans 2013-2016". Font: Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports (2013).

Per últim, es proposen una sèrie de mecanismes d'avaluació i seguiment del pla. L'anàlisi prèvia realitzada recull informació de la població barcelonina major de 60 anys en l'aspecte sociodemogràfic: el nivell econòmic, les discapacitats, l'índex de solitud, la distribució arreu de la ciutat, l'esperança de vida en néixer i l'índex de sobreenvelliment, i el nombre de persones grans. També s'analitzen els aspectes de la vida quotidiana, com són la participació social i cívica, la mobilitat i el transport, l'accessibilitat i l'ús dels espais i edificis, l'habitatge, els serveis socials i de salut, les relacions de suport i l'ajuda mútua, el respecte, les desigualtats i les condicions d'inclusió i la comunicació i informació.

El pla s'organitza en dotze principis rectors: prioritzar les persones grans i la longevitat com una prioritat de les polítiques públiques, abordar de manera integral la promoció de l'autonomia personal i l'apoderament, una mirada de promoció i prevenció, la participació de la gent gran, l'equitat especialment econòmica, la família com a capital social, una visió de pluralitat de contextos de participació i desenvolupament personal, la territorialitat com a principi bàsic per al desenvolupament de les actuacions, la transversalitat com a perspectiva necessària per a aplicar les polítiques públiques per a un envelliment actiu, el treball en xarxa i cooperat per a la planificació i el desenvolupament de mesures, la recerca i el coneixement continuat i l'avaluació de programes, projectes i serveis per la millora contínua i la innovació.

Les quatre línies estratègiques es materialitzen en 59 objectius (generals i específics) i 218 accions per a aconseguir-los. Si ens endinsem en el recull de propostes que se'ns presenten, dins de cada línia estratègica, trobem propostes encertades fruit de l'anàlisi realitzada, però trobem a faltar altres mesures que ara detallarem:

- ♦ Les persones grans com a protagonistes actives de la ciutat

Propostes com: garantir la participació en el Consell Assessor de la Gent Gran en el desplegament i l'avaluació de les actuacions del Pla Municipal i la participació de Barcelona, donar suport als projectes innovadors i de qualitat orientats a promoure l'autonomia, dissenyar accions de suport per a les associacions que vulguen desenvolupar iniciatives innovadores amb l'objectiu de potenciar la seua capacitat d'intervenció, seguir donant suport al desenvolupament de grups als districtes en què les persones grans i adolescents col·laboren en projectes, seguir millorant les infraestructures i els recursos destinats als casals i espais municipals de persones grans, desenvolupar estratègies compartides entre equipaments (biblioteques, centres cívics, entitats de gent gran).

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ♦ El benestar i la salut

Propostes com: prosseguir el Programa d'adaptació funcional a la llar per facilitar la independència i la seguretat en el dia a dia, dissenyar noves fórmules per incloure la percepció de les persones usuàries en la valoració de la qualitat assistencial com a estratègia de millora de la qualitat seguint el model de l'atenció centrada en la persona; dur a terme un programa d'envelliment actiu als diferents barris, promoure la pràctica d'esport i l'activitat física mitjançant plans i programes específics als parcs i altres espais públics.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.* Però, serien aconsellables mesures de preferència en l'ús de l'espai públic a l'hora d'organitzar esdeveniments per tal de combatre la solitud, així com l'estudi i ubicació de zones a l'aire lliure per fomentar l'activitat física entre els més majors (zones de petanca, màquines d'exercicis de manteniment), assegurar una distància raonable a centres d'atenció primària i d'especialitats.

- ♦ El bon tracte i la defensa de la igualtat

Propostes com: dissenyar accions centrades en el bon tracte envers les persones grans dirigides a diferents públics i que es puguin implementar periòdicament; estimular la participació de les persones grans en els debats i processos de creació de respostes innovadores tot remarcant la confluència de la solidaritat i la capacitat de transformació social; reforçar els serveis socials per atendre les situacions de vulnerabilitat; promoure una visió de l'envelliment on es reconeguen les diferents formes d'envellir entre els homes i les dones on s'evite l'aplicació dels estereotips de gènere assignats al gènere; promoure que les associacions cíviques i les organitzacions de consumidor s'interessen per les preguntes, demandes i queixes de les persones grans sobre discriminació i que estimulen les persones grans a mostrar el seu desacord.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

Figura 22: Tres dones majors a un banc. Autoria: Mircea Iancu.

♦ Les persones grans i la vida quotidiana a la ciutat

Propostes com: impulsar i fer el seguiment de l'accessibilitat de les persones grans a la via pública, edificis municipals, platges, parcs i altres espais per avançar cap a una ciutat sense barreres; dotar la ciutat d'espais d'allotjament per a famílies vulnerables en situació d'urgència social; impulsar millores en la senyalització dels carrers i en la pavimentació per afavorir l'orientació de les persones grans i de tota la ciutadania; vetllar pel compliment de les ordenances d'ocupació de la via pública per garantir l'espai suficient per a tots els vianants i en especial per a la gent gran (cartellera, mobiliari urbà, etc.); incorporar la perspectiva de l'envelliment a l'hora de construir un model de seguretat que tinga en consideració la visibilitat, la lectura clara de la ruta, la il·luminació i l'animació que es crea amb la multiplicitat d'usos i funcions; assegurar que el Pla de Seguretat Viària incorpore la perspectiva d'edat i realitze campanyes adreçades a la gent gran i a col·lectius en situacions de vulnerabilitat; equipar els espais i edificis públics amb elements per lleure i per a la salut i impulsar un conjunt d'iniciatives per reforçar el seu paper socialitzador; impulsar la creació de circuits de gimnàstica i lúdics a l'espai públic, com parcs o places, promovent que s'instal·len en tots els districtes; donar continuïtat a projectes com els horts urbans que faciliten l'arrelament i la interacció social; impulsar que el Consell Consultiu de l'Hàbitat Urbà considere la perspectiva de l'envelliment de la població.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- Mesures socials

A pesar de no tractar-se de mesures estrictament urbanístiques, aquest pla inclou una gran quantitat de mesures socials, com per exemple: impulsar accions de sensibilització sobre l'envelliment actiu; implantar accions de suport per a les associacions de persones grans per tal de fomentar la diversitat generacional per potenciar la seua capacitat d'intervenció i d'involucrar-se en accions comunitàries; fomentar el debat i l'intercanvi sobre envelliment actiu i innovació social, incrementar el suport al Programa Viure i Conviure d'intercanvi intergeneracional; on les persones grans comparteixen el seu habitatge amb joves estudiants; continuar els cursos d'informàtica i per aprendre com usar Internet per a la gent gran; disminuir el temps de resposta del servei d'atenció domiciliària de Teleassistència; editar una guia per a la promoció de la qualitat de vida centrada en la millora d'hàbits alimentaris i d'activitat física; informar i assessorar les famílies sobre com cuidar i ajudar els seus familiars en procés d'envelliment; fomentar i fer visible la participació de les persones grans en entitats, projectes i òrgans de participació; lluitar contra els estereotips associats a la gent gran; elaborar materials didàctics sobre el bon tracte dirigits als professionals dels diferents sectors per facilitar la comprensió de les diferents expressions de maltractament; impulsar iniciatives per conscienciar dels seients reservats del transport públic.

- Mesures administratives

També trobem mesures per fer més amables els tràmits administratius a la gent gran per així fomentar la seua participació activa, com per exemple: facilitar que la informació arribe per comunicació oral en les entitats de persones grans, sobretot a aquelles poc habituades amb les noves tecnologies; garantir l'accessibilitat de la informació de la pàgina web de l'Ajuntament dedicada a la gent gran augmentant-ne la mida de la lletra i utilitzant un llenguatge comprensible amb informació clara i senzilla; incloure senzills mecanismes per adaptar la mida de la lletra en els webs; promoure la possibilitat d'escollir atenció de persones enfront de màquines.

Per últim, s'expliquen els mecanismes de seguiment del pla per tal d'assegurar-ne l'efectivitat de les mesures preses i poder reajustar-les a la realitat canviant.

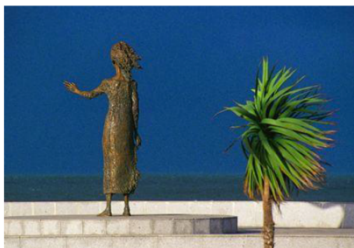
Cal tenir en consideració que es tracta d'un segon pla, és a dir, que ja es van implementar una sèrie de mesures en el seu dia i aquest pla pretén completar-les, hi haurà mesures que podríem considerar que falten que realment estiguen ja realitzades en l'anterior pla i que actualment no siguen necessàries perquè ja estan executades.

Es tracta d'un pla molt complet, però molt centrat en l'aspecte més social de l'adaptació de la ciutat a la gent major, centrat a fomentar la convivència, la participació i el benestar de la gent gran mitjançant eines administratives i socials que no afecten directament la morfologia de la ciutat en la majoria dels casos. No obstant això, valorem el pla de manera positiva, ja que les mesures les considerem encertades, l'anàlisi prèvia és exhaustiva i necessària, així com ho són els mecanismes proposats per garantir l'eficàcia del document en qüestió.

GIJÓN: CIUTAT AMIGA DE LES PERSONES MAJORS *(Novembre 2019)*

Aquest informe, malgrat ser menys extens i aplicat a una ciutat més menuda que els anteriors plans analitzats, és interessant per a observar les propostes que es poden dur a terme en una població més reduïda i amb un pressupost menor per invertir, que en altres ciutats grans com Barcelona.

GIJÓN CIUDAD AMIGA DE LAS PERSONAS MAYORES

NOVIEMBRE DE 2019

Document de 53 pàgines, elaborat pels Serveis Socials de Gijón, amb la finalitat de “donar resposta a les demandes de la ciutadania del segle XXI, apostant pel seu benestar en totes i cadascuna de les seues dimensions: cultural, social, educativa, econòmica i mediambiental” (Servicios Sociales de Gijón, 2019). Aquest municipi forma part de la Xarxa de Ciutats Amigables de l’OMS des del 2010, i està compromés a conèixer com d’amigable amb la gent major és Gijón, promovent l’envelliment actiu i incorporant la perspectiva d’edat a la planificació municipal.

El document s’estructura en una explicació de la demografia de la ciutat seguida de la metodologia, la diagnosi del municipi i d’una anàlisi de les àrees d’investigació. La metodologia emprada tracta de realitzar una diagnosi qualitativa amb la tècnica dels grups focals, i una diagnosi quantitativa: extracció de dades del municipi emprant fonts internes i externes.

Figura 23: Portada del pla “Gijón ciudad amiga de las personas mayores” Font: Servicios Sociales de Gijón (2019).

En els grups focals es va treballar entorn de les huit àrees d’investigació recollides al Protocol de Vancouver i es van redactar les conclusions a les quals van arribar tots ells. Entorn de les següents àrees d’investigació, es proposen aquestes mesures per fer de Gijón una ciutat més amigable:

♦ Espais a l’aire lliure i edificis

Propostes com: incrementar el nombre de banys públics i millorar la seua ubicació; reduir l’espai destinat a terrasses d’hostaleria; canviar la ubicació dels contenidors de fem en superfície per fer-los accessibles a les persones majors; retirar les reixes dels arbres; millorar la il·luminació; augmentar el nombre de bancs.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: millorar la il·luminació i l’asseïllament dels bancs, generar itineraris accessibles dins dels parcs i jardins; repensar el mobiliari urbà per fer-lo més còmode i pràctic per a la gent gran; augmentar la seguretat dels parcs i jardins; millorar els encreuaments amb el carril bici per garantir la seguretat de la gent gran; combatre el trànsit excessiu i el soroll de les grans avingudes; augmentar l’arbrat dels carrers i places per a millorar la qualitat de l’aire, reduir la contaminació i fer de matalàs acústic.

♦ Transport

Propostes com: regular l’ús de bicicletes i patinets elèctrics amb un reglament i una ordenança municipal; incidir en el compliment de les normes de circulació de vianants i conductors; prevaldre la figura del vianant enfront de la de les bicicletes i patinets; revisar i millorar l’estat dels carrers i voreres; redissenyar els carrils bici; millorar la senyalització de la ciutat; augmentar el temps de pas en els semàfors; augmentar el nombre de seients reservats a persones majors als autobusos municipals; millorar les tarifes del transport públic per a la gent gran fent-les més assequibles; augmentar el nombre de places d’aparcament per a persones discapacitades; millorar la mida de la lletra de les parades d’autobús;

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: augmentar el nombre de seients per a esperar el bus; donar ajudes a la gent gran per a fer ús dels taxis i autobusos; augmentar el nombre de parades d'autobús per assegurar que hi ha una en cada centre de majors, residència de la tercera edat, centre de dia i centres d'atenció primària i d'especialitats; fer més comprensible el funcionament de les línies de bus i la seua connexió; educar en el respecte a la vellesa i en la manera de tractar la gent gran i amb demència als conductors i les conductores d'autobusos i taxis.

♦ Habitatge

Propostes com: mesures per evitar abandonar els seus habitatges no accessibles; no avançar el cost de la rehabilitació de l'habitatge; promoure el lloguer social d'habitatges accessibles amb ajudes econòmiques; promoure models d'habitatge alternatius al pis o casa en propietat: *cohousing*, permutació de l'habitatge antic per un altre d'adaptat per llogar.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.* Però, seria recomanable donar ajudes per adaptar els habitatges a persones amb mobilitat reduïda o diversitat funcional com poden ser les persones majors; fomentar que tots els edificis tinguen ascensor mitjançant ajudes i campanyes de comunicació i promoció de les ajudes.

♦ Respecte, xarxes i inclusió social

Propostes com: potenciar les activitats intergeneracionals, promovent l'educació en valors; promoure Escoles de Pares que eduquen en valors i respecte cap a les persones majors; promoure Escoles per aprendre a envellir; mantenir en el temps, a les Administracions, una persona de referència que ajude a les persones majors en les gestions administratives; majors facilitats per a la gent gran per formar-se en l'ús de les noves tecnologies i tràmits electrònics; fomentar les mascotes per a reduir la soledat; programes tutelats per a promoure l'ús compartit de l'habitatge.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

♦ Participació i suport social

Propostes com: recuperar la figura de la Policia de Proximitat; impartir xarrades en matèria de seguretat ciutadana; normalitzar l'envelliment; promocionar el treball grupal amb famílies sobre envelliment; incloure la figura del sereno durant el dia; detectar interessos reals en les persones majors per motivar la seua participació en els centres de majors; potenciar el Consell de Persones Majors; creació d'espais de participació i intercanvi de coneixements i saber; agilitzar els tràmits per a la concessió de la dependència.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

♦ Comunicació i informació

Propostes com: informar de la fiscalitat de l'ajuda o subvenció; afavorir la comunitat veïnal i les seues xarxes de suport, promovent bones pràctiques; utilitzar llenguatge més respectuós i inclusiu en els mitjans de comunicació; millorar la difusió dels

programes i activitats d'oci i participació dirigits a les persones majors, de forma que arriben a la gent gran, a les seues famílies i a la ciutadania en general, independentment dels recursos; buscar connectors (persones de contacte com perruquers, comerciants, farmacèutiques) implicant-los en la difusió de la informació en matèria de participació social.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: augmentar la mida de la lletra en els documents informatius i en els formularis i sol·licituds que facen servir les persones majors; prevaldre l'atenció telefònica i en persona a través de persones i acompanyar i ajudar a entendre les noves tecnologies quan no siga possible la presència d'una persona assistent.

Figura 24: Dos ancians amb mòbils en un banc. Autoria: Silviu Costin Iancu.

♦ Ocupació i participació (associacionisme i voluntariat)

Propostes com: donar oportunitats a la gent gran que tenen coneixements i experiència perquè aporten a la societat; empoderament de les persones majors; fomentar la participació de la gent gran en tallers oberts a totes les edats; potenciar les xarxes associatives; incrementar el nombre de places en cursos i tallers de la Universitat Popular, acostar-los als barris; crear la figura de persones mediadores o d'enllaç per a dinamitzar la participació de les persones majors.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

♦ Serveis socials i de salut

Propostes com: incrementar o activar les mesures necessàries contra la contaminació; augmentar el nombre d'arbrat en la ciutat per disminuir la contaminació; promoure el lloguer d'habitatges accessibles amb ajudes econòmiques; incloure el control de moviment a l'habitatge dins del programa de Teleassistència; disposar de convocatòries anuals d'ajudes/subvencions, obertes tot l'any; potenciar el voluntariat per a persones majors que visquen en un habitatge no accessible; crear una casa d'acollida per a persones emigrants retornades; construir habitatges tutelats per a persones majors; fomentar programes d'economia social; promoure programes d'envelliment saludable i els esports per a majors, educant en salut i en prevenció.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- Mesures socials

Potenciar el voluntariat per a persones majors que visquen en un habitatge no accessible; crear la figura de persones mediadores o d'enllaç per a dinamitzar la participació de les persones majors; detectar interessos reals en les persones majors per motivar la seua participació en els centres de majors; donar oportunitats a la gent gran que tenen coneixements i experiència perquè aporten a la societat; promoure el lloguer social d'habitatges accessibles amb ajudes econòmiques.

- Mesures administratives

Mantenir en el temps, a les Administracions, una persona de referència que ajude a les persones majors en les gestions administratives; informar de la fiscalitat de l'ajuda o subvenció; agilitzar els tràmits per a la concessió de la dependència; majors facilitats per a la gent gran per formar-se en l'ús de les noves tecnologies i tràmits electrònics de l'Administració; suport en l'ús de noves tecnologies i els nous recursos automatitzat per a la gent gran, promovent programes orientats cap al seu ús.

Es tracta d'un pla que mitjançant una anàlisi qualitativa mitjançant grups focals i una altra quantitativa, fa una diagnosi de la ciutat prou encertada mitjançant el qual es proposen un recull de 116 propostes per fer més amigable Gijón amb la gent major. No és massa adequat el fet d'exposar les propostes com un únic llistat i no classificar-lo en les àrees d'actuació que proposen prèviament, ja que es perden les propostes dins de cada àrea i fa més complicat analitzar si hi ha alguna mancança en alguna d'elles. No obstant això, fent balanç, el recull de propostes és adequat, encara que insuficient en algunes àrees, i respon a l'anàlisi prèvia.

BILBAO: B +60 II PLA BILBAO CIUTAT AMIGABLE AMB LES PERSONES MAJORS (2016-2019)

Aquest document l'hem escollit perquè és el segon que es du a terme en aquesta ciutat i en ell es fa una anàlisi dels resultats de l'anterior pla, el seguiment de les propostes ja realitzades així com la inclusió de noves mesures per a complementar les que no s'havien pogut realitzar o que s'han detectat *a posteriori*. Creuem que podem aprendre molt d'aquest document, ja que com és la segona vegada que es fa, s'hauran detectat errades alhora que s'hauran observat més problemes que de vegades ens poden passar desapercebuts.

Figura 25: Portada del "II Plan Bilbao ciudad amigable con las personas mayores (2016-2019)". Font: Ayuntamiento de Bilbao (2016)

Es tracta d'un document de 172 pàgines que té l'objectiu de "seguir avançant en la construcció d'una ciutat que encoratge i possibiliti l'envelliment actiu mitjançant l'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat de les persones a mesura que envelleixen." (Ayuntamiento de Bilbao, 2016)

Cal tenir present, que ja es va fer un primer pla per al 2010-2015 on es plantejaren les bases per fer de Bilbao una ciutat millor adaptada a les necessitats de la gent gran, però es veu la necessitat de crear aquest nou pla perquè "el continu desafiament social que es planteja obliga a fer que l'esforç per avançar siga constant."

S'articula en dues parts: la primera, el procés participatiu de l'elaboració del pla, on s'explica la metodologia, els agents participants i el resum de les dades; i la segona part, el segon Pla Municipal B+60 *Bilbao ciutat amigable amb les persones majors*, s'organitza en tres eixos, l'entorn físic, l'entorn social i sanitari, i l'entorn de participació.

Pel que respecta a l'anàlisi i la recollida de dades, s'ha realitzat mitjançant una mesa tècnica, formada per directors de les àrees municipals que major incidència tenen en aquest pla així com representants de les associacions de les persones majors, i tres comissions de treball, una dedicada a l'entorn físic, una altra a l'entorn social i sanitari i una altra al voltant de la participació. Les dades obtingudes del procés de participació, exposades exhaustivament en l'informe, llancen 53 noves propostes, a banda de les 191 actuacions del Pla de Govern, d'actuació estructurades en tres grans eixos:

A. ENTORN FÍSIC

♦ Circulació i transport

Propostes com: dispositiu de subjecció per a pujar als autobusos; afegir un dispositiu lluminós a les parades d'autobús per a informar el conductor que ha de baixar la rampa d'accés; ampliació de les voreres.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: millorar els encreuaments amb el carril bici; garantir que les terrasses i la resta del mobiliari urbà no obstaculitzen el pas en les voreres; regular l'ús de bicicletes i patinets elèctrics amb un reglament i una ordenança municipal; prevaldre la figura del vianant enfront de la de les bicicletes i patinets; augmentar el temps de pas en els semàfors.

♦ Desenvolupament urbà

Propostes com: millorar el disseny dels fanals fent-los més baixets; generar un element mecànic que comuniqui de forma accessible la zona alta d'un barri de la ciutat; revisar la densitat dels banys públics i fer-los més visibles i presents així com explicar el seu funcionament per evitar que la gent gran tinga por del seu ús per ignorància; redistribuir els bancs i augmentar el seu nombre de manera que afavorisquen la trobada; projectar pel·lícules a l'aire lliure a l'estiu; fomentar sessions d'activitat física; campanyes per a sensibilitzar i educar la gent gran en el reciclatge, la reutilització i la reducció; campanya de sensibilització i educació social adreçades a la gent gran.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: repensar el disseny i la comoditat dels bancs; millorar la disposició de les papereres; adaptar els itineraris a peu per parcs i jardins; garantir que els itineraris que sol fer la gent gran són segurs i estan ben il·luminats.

♦ Habitatge

Propostes com: elaborar un pla a favor de la supressió de barreres arquitectòniques; donar ajudes per a ascensors; tenir en consideració crear una borsa d'intercanvi d'habitatges per a gent gran amb problemes de mobilitat; promoure un programa d'habitatge conjunt o compartit per a persones majors en estat d'aïllament; a més d'actuacions dels agents externs.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: donar ajudes per incloure la teleassistència en tots els habitatges amb gent gran; promoure el lloguer social d'habitatges accessibles amb ajudes econòmiques; promoure models d'habitatge alternatius al pis o casa en propietat: *cohousing*; permutació de l'habitatge antic per un altre d'adaptat per a llogar.

B. ENTORN SOCIAL I SANITARI

♦ Serveis

Propostes com: elaborar un mapa-fullet informatiu que reflectisca de forma clara la ubicació dels centres socials de base i els serveis que ofereixen; col·laborar amb el centre de Belles Arts per a decorar els Serveis Socials de Base; a més d'actuacions dels agents externs.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: garantir una distància màxima a un centre de salut des de qualsevol extrem de la ciutat; garantir una bona comunicació amb hospitals, centres de salut, centres esportius i d'especialitats.

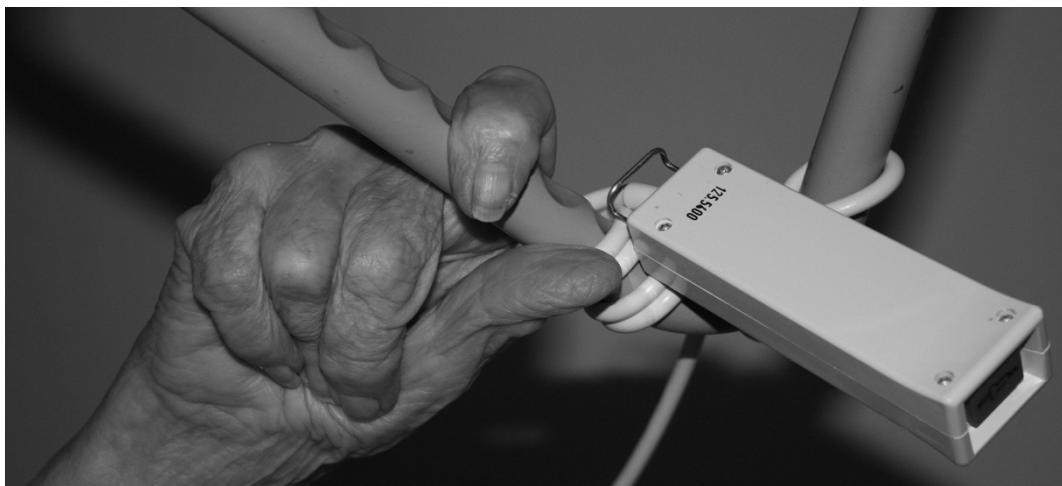

Figura 26: Mà anciana. Autoria: Gerd Altmann.

♦ Comunicació, tramitació i participació

Propostes com: potenciar la labor de voluntariat per a les persones majors per a donar suport en gestions administratives de persones en situacions de desprotecció o dependència; a més d'actuacions dels agents externs.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

♦ Gestió

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com el Pla Local de Salut, incorporar la perspectiva de Salut als projectes de desenvolupament de les àrees municipals. Noves propostes com assegurar la qualitat de l'aigua de consum de Bilbao; a més d'actuacions dels agents externs.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de*

caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

C. ENTORN DE PARTICIPACIÓ

♦ Voluntariat i ocupació

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com el suport a activitats associatives de persones majors, la promoció de la cultura emprenedora, desenvolupar el Pla d'Ocupació anual de Bilbao, enfortir la xarxa de mentors de suport a empreses i persones emprenedores, sensibilitzar al personal municipal sobre l'oportunitat d'acollir-se a les llicències sobre els cuidats de persones dependents. Noves propostes com les píndoles de voluntariat, xarrades en Associacions i altres espais d'interés en formats senzills.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

♦ Xarxes i suport social

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com programes de convivència en barris, reactivar la Mesa de Diàleg interreligiosa, identificar les tasques preventives de seguretat amb la ciutadania; estratègia anti rumors; donar impuls a l'autoprotecció entre dones en temes com els assalts, la violència sexista, etc. Noves propostes com adequar l'Estratègia Anti Rumors al col·lectiu de gent gran; recolzar el comerç local de Bilbao i potenciar les zones comercials del barri com a eix de cohesió i dinamització; programes intergeneracionals; reflexionar sobre incloure la perspectiva de l'edat en els plantejaments del comerç per tal que afavorisquen la situació de les persones majors.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

♦ Inclusió econòmica

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com ajudes d'emergència social; avaluació de l'impacte econòmic; millorar la informació i la formació de les persones majors creant serveis d'assessorament jurídic per a la gent gran sense recursos.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

♦ Informació, comunicació i participació

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com fomentar la comunicació i la difusió dels programes culturals; informar sobre la política municipal en l'àmbit de la interculturalitat. Noves propostes com redissenyar el logotip de B+60 perquè siga fàcilment recognoscible; incloure en el Periódico de Bilbao almenys un reportatge amb contingut destinat a majors de 60 anys; dissenyar un moble informatiu per a les farmàcies i perruqueries.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

♦ Activitats d'oci i formació

Propostes com: les actuacions que ja estan en curs com consolidar una ampla i estable oferta cultural; fomentar l'esport basc i en basc; oferir oci actiu; desenvolupar i elaborar el Pla Estratègic per a l'Esport; incrementar els programes culturals descentralitzats. Noves propostes com elaborar tutorials per a aprendre a utilitzar el telèfon mòbil i aplicacions útils per a la gent gran; fomentar que es creen cursets específics per a gent gran; crear programes que fomenten l'autonomia especialment per a homes, amb tallers per a aprendre habilitats domèstiques; fomentar que les associacions de majors ajuden als usuaris a usar les noves tecnologies;

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

○ Mesures socials

Curs de sensibilització per als conductors de transport públic; incorporar persones de 60 anys o més al Fòrum Interinstitucional de trobament per debatre possibles línies per a la millora del transport públic.

○ Mesures administratives

Potenciar la labor de voluntariat per a les persones majors per a recolzar en gestions administratives de persones en situacions de desprotecció o dependència.

Es tracta d'un pla molt complet, que a més complementa el que no es va arribar a fer en l'anterior pla, fet que posa en relleu l'interés que ve tenint la ciutat de Bilbao en millorar la ciutat per als més majors des de fa anys. Inclou moltes mesures de caràcter social i administratiu que enriqueixen el projecte i el fan més complet.

Figura 27: Dona amb ancià a un parc. Autoria: Mircea Iancu.

Experiències en l'entorn mundial

GALWAY: PROGRAMA AMABLE AMB LA GENT GRAN DE GALWAY. ESTRATÈGIA 2014-2019

L'informe que elabora Galway és interessant, ja que s'organitza d'una manera diferent: interrelacionant els diferents agents i les diferents organitzacions relacionades amb la gent gran i/o destinades a millorar la seua qualitat de vida. Està elaborat per l'Aliança amable amb l'edat de la ciutat i del comtat de Galway, i es mostra que a aquesta ciutat hi ha moltes entitats destinades a aquesta finalitat, i el document tracta de teixir una xarxa de connexió i de treball per millorar l'amabilitat de la ciutat i del comtat. També hem escollit aquest pla perquè Irlanda té un moviment nacional anomenat Irlanda Amable amb l'Edat i veiem necessari reflectir en aquesta tesina un dels documents més representatius de la regió.

És un informe de 40 pàgines que proposa "col·laboracions fortes, solidaritat entre generacions, valorar i respectar, pla integral i inclusiu, i compromís i inclusió significatius" (Galway City and County Age Friendly Alliance, 2014).

El document s'estructura en cinc blocs: sumari executiu, context de l'envelliment demogràfic, l'Aliança Amigable amb l'Edat, visió i prioritats estratègiques, i implementació del pla. Primerament, al sumari, trobem les prioritats estratègiques que proposa el programa: assegurar la mobilitat de la gent gran, promoure un entorn social inclusiu amb les persones majors i que fomenti la seua participació en la vida social i econòmica, promoure la col·laboració de totes les entitats que pretenen millorar la vida de la gent gran, fomentar les activitats intergeneracionals i el respecte entre generacions, treballar amb el Consell de les Persones Majors i donar suport a totes les iniciatives que permeten a les persones viure més actives i saludables durant més temps.

Cal destacar que l'entitat redactora d'aquest document, l'Aliança amigable amb l'edat de la ciutat i del comtat de Galway, treballa conjuntament amb altres entitats i duen a terme les mesures en conjunt, alhora que formen part del moviment nacional d'Irlanda Amable amb l'Edat.

A continuació, s'exposa una anàlisi bastant completa del fenomen demogràfic de l'envelliment poblacional, seguit de l'explicació de l'Aliança Amable amb l'Edat que s'estructura en la creació d'un Subgrup d'Aliança i Implementació Amable amb l'Edat, un Consell de Persones Majors i un Fòrum empresarial de l'envelliment.

Aquests consells estan formats per membres dels grups i organitzacions que pretenen fer de Galway una ciutat amable per a créixer i envellir, per tant, podem dir que és participatiu amb els diferents membres de la ciutat.

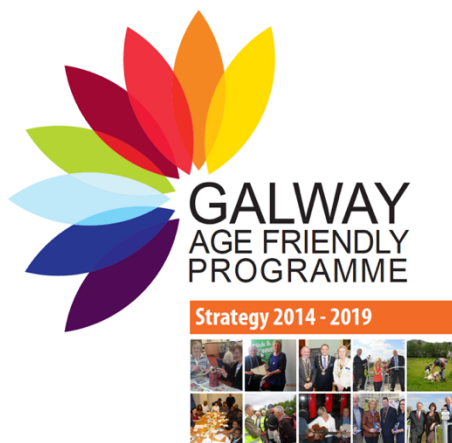

Figura 28: Portada del "Galway Age Friendly Programme. Strategy 2014-2019". Font: Galway City and County Age Friendly Alliance (2014).

Front aquestes prioritats estratègiques, es proposen les següents actuacions:

- ♦ Promoure un entorn social que faça a les persones majors comprometre's i sentir-se segures

Propostes com: incloure la perspectiva d'edat en els futurs plans de desenvolupament de la ciutat i del comtat, així com a l'hora de desenvolupar el Pla Econòmic i Comunitari Local, repensar el temps de canvi dels passos de vianants tenint en consideració el que diga el Consell de Persones Majors, proporcionar parades de bus en les disposicions adequades perquè en facen ús els majors, augmentar la freqüència i les zones de patrullatge de la policia per garantir la seguretat.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.* Però és notable que es tinga en consideració a l'hora de fer-la més amable amb la gent gran. No obstant, es troben a faltar mesures en l'enllumenat públic que donen seguretat a la nit en parcs i carrers.

- ♦ Garantir la lliure mobilitat de les persones majors

Propostes com: tenir en compte l'opinió de les consultes realitzades per a l'elaboració del Pla de Transport Comarcal, el Consell de Persones Majors es comprometrà amb un procés de consulta permanent a formar part de la solució al voltant del transport en elaborar el pla, comprometre's a eliminar barreres arquitectòniques, treballar amb el Consell de Persones Majors per a millorar el transport públic.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no es concreten en res palpable, només es proposa treballar en elles en altres plans de manera genèrica, no es proposen millores per al transport privat ni per a millorar la mobilitat a peu més enllà de les barreres arquitectòniques (terrasses que envaeixen la zona de vianants, carril bici, amplària de les voreres, disposició de bancs en una freqüència raonable per al descans, etc.)

- ♦ Facilitar als habitants de la comunitat viure a les seues cases el major temps possible

Propostes com: el Consell Comarcal de Galway pretén donar suport a propostes de centres de dia i assegurarà la seua accessibilitat, millorar el calendari d'aprovació de subvencions d'adaptació de la llar per a la gent gran, prestar serveis d'assistència domiciliària amb servei d'informació i assessorament, assegurar que els nous centres d'atenció primària es desenvolupen seguint principis amables amb la gent gran; distribució i instal·lació d'alarmes de fum per a qui les necessite, desenvolupar i ampliar el servei d'àpats per garantir que les persones majors puguen tenir accés a un menjar nutritiu i suport social a casa; promocionar les activitats per a la gent gran.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: les propostes segueixen sense parlar de l'espai públic i l'ús que la gent gran en fa d'ell, s'exposen mesures socials molt interessants i necessàries però caldria tenir en consideració una bona connexió en transport públic, garantir una distància raonable als centres d'atenció primària i centres d'especialitats, bonificar els ancians per a poder adaptar les seues llars, entre altres.

- ♦ Promoure la participació en la vida social, econòmica, cultural i pública per a tots els membres de la comunitat

Propostes com: promoure la participació de la gent gran en l'elaboració del programa de l'Oficina d'Arts, facilitar la participació del Consell de les Persones

Majors en l'elaboració del Pla Econòmic Local i Comunitari del Comtat de Galway, l'Aliança amable amb l'edat treballarà per garantir que les veus de la gent gran, mitjançant el Consell de les Persones Majors siguin escoltades per a la presa de decisions, impartir cursos de ciutadania activa per a majors, desenvolupar noves oportunitats de voluntariat, sensibilitzar sobre les necessitats de la gent gran.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

Figura 29: Anciana i xiquet a una zona verda. Autoria: Sasin Tipchai.

- ◆ Promoure el concepte i la pràctica d'activitats intergeneracionals i fomentar el respecte entre generacions

Propostes com: la universitat proporcionarà millors oportunitats educatives al llarg del cycle vital, l'Aliança Amable amb l'Edat i la Unió d'Estudiants NUI Galway exploraran les possibilitats de projectes que es beneficien mútuament, promoure classes introductòries d'informàtica intergeneracionals.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ◆ Treballar amb les diferents agrupacions de gent major per a millorar la comunicació i informació bidireccional

Propostes com: un representant del Consell de les Persones Majors formarà part del Comitè de vigilància de la Policia per assegurar la consideració continuada de les qüestions de la gent gran, promocionar a través del Consell Comarcal de Galway

una àmplia gamma de serveis i programes per a gent gran a través de la biblioteca pública.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat.*

- ♦ Donar suport a les iniciatives que permeten a les persones viure més saludablement i activament per més temps

Propostes com: organitzar cursos per involucrar la gent gran en l'activitat física, organitzar activitats per a representants de Grups de Jubilats Actius amb activitat física lleugera i assessorament nutricional i de salut, crear un programa "Estigues actiu 55" de gimnasos i centres d'oci per a gent gran amb la capacitat del personal per a facilitar que les persones majors de 55 anys en facen ús, instal·lació de nous equipaments de gimnàs a l'aire lliure.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: *Com estem valorant aspectes principalment urbanístics no entrarem a valorar les mesures ja que són de caràcter social i administratiu en la seua majoria i no afecten directament a la morfologia de la ciutat. Però es troben a faltar mesures com garantir una distància màxima a un centre de salut des de qualsevol extrem de la ciutat; garantir una bona comunicació amb hospitals, centres de salut, centres esportius i d'especialitats.*

El document finalitza assegurant que el Consell de Persones Majors de Galway monitorarà la implantació de les accions i redactarà un informe anual explicant-ne el progrés i fent recomanacions.

Es tracta d'un pla que se centra a interrelacionar les ja existents associacions i altres entitats amables amb la gent gran per tal de garantir l'acompliment dels objectius marcats per cadascuna d'elles. No se centra en propostes massa concretes que afecten la morfologia de la ciutat, però cal tenir en compte que Galway és una ciutat molt dispersa on el nucli urbà és escàs, per tant té sentit deixar-se de banda aquest factor, ja que els serveis i el transport són més importants en aquests casos.

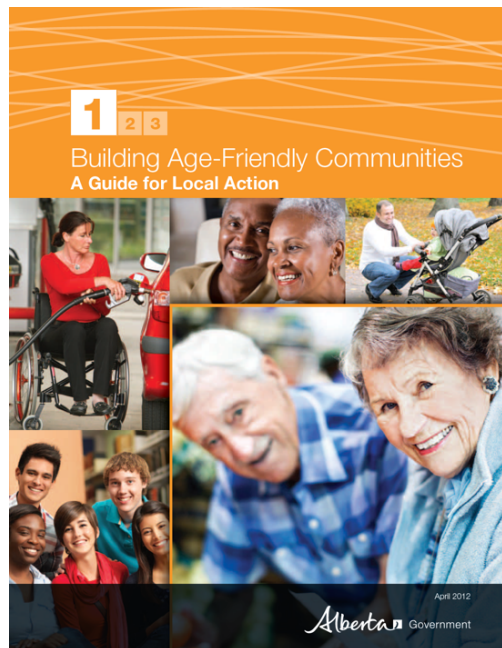
ALBERTA: CONSTRUINT COMUNITATS AMIGABLES AMB ELS MAJORS (abril 2012)

Hem escollit aquest pla perquè es tracta d'un resum de bones pràctiques aplicat a una gran regió del Canadà i ens pot servir en gran manera per a elaborar la nostra guia de tot el que ha d'incloure un bon pla. A més, aquest document és molt complet i en té d'altres complementaris que l'enriqueixen encara més.

Es tracta d'un pla que s'estructura en tres documents, però cal tenir en consideració, que la regió d'Alberta també té un altre pla independent d'aquest destinat a l'ocupabilitat de la gent gran (Federal / Provincial / Territorial ministers responsible for seniors, 2012) i un altre per fer la ciutat amable amb la demència (The Brenda Strafford Foundation, 2019), fet a tenir en consideració perquè aquests plans també pretenen millorar la qualitat de vida de les persones grans que hi viuen.

El primer document del pla, anomenat *Una guia per a l'acció local* (Government of Alberta, 2012 a), consta de 28 pàgines i estableix les bases per a elaborar el pla d'acció: s'expliquen els beneficis de ser una ciutat amable amb la gent gran, quins són els elements clau que cal dur a terme (crear un comitè, realitzar una avaluació a la gent gran i desenvolupar un pla d'acció) i el *Programa de Reconeixement d'Alberta*, que té la finalitat de motivar les ciutats a esdevenir amigables amb la gent gran reconeixent i

recompensant el seu èxit (amb mesures com la promoció de les activitats en un butlletí informatiu, el reconeixement nacional i internacional, l'ingrés en la Xarxa Mundial de Ciutats Amables de l'OMS, l'accés a millors pràctiques, suport i capacitació i fins a un premi de 1.000 \$ destinats a la celebració de l'èxit i una placa).

El segon document s'anomena *Materials d'acompanyament* (Government of Alberta, 2012 b), consta de 40 pàgines i s'organitza en sis apartats:

- ◆ Termes de referència del Comitè Amable amb l'Edat
- ◆ Mostra de resolució amable amb l'edat
- ◆ Mostra d'una llista de verificació amable amb l'edat
- ◆ Mostra de les preguntes de consulta
- ◆ Mostra de la plantilla del pla d'acció
- ◆ Mostra del formulari de sol·licitud de reconeixement d'Alberta com a Ciutat Amigable

Figura 30: Portada del Pla "Building Age-Friendly Communities. A Guide for Local Action". Font: Alberta's Government (2012 a).

Aquest document pretén ser una eina perquè les ciutats detecten el que poden millorar per a ser amables amb la gent gran, no pretén exposar una sèrie de mesures recomanades que cal dur a terme per tal d'adaptar les ciutats, pretén que cada comunitat faci la seua pròpia anàlisi i execute el seu propi pla a través de la creació d'un Comitè Amable amb l'Edat que es renovarà cada tres anys.

En el primer apartat, s'explica que aquest Comitè té l'obligació de fer una valoració de la seua comunitat, elaborar un pla d'accions i recomanacions, informar sobre el desenvolupament d'aquest, promoure el concepte d'amabilitat amb l'edat, supervisar la implementació del pla, fer recomanacions al govern municipal i "actuar com a fòrum i impulsor de la col·laboració de la comunitat entorn de l'objectiu de fer que la comunitat siga més favorable a l'edat." (Government of Alberta, 2012 b) Aquest Comitè, deu estar format per els cinc apartats següents, són documents base per tal que cada comunitat faci la seua pròpia anàlisi amb les preguntes que aquest document recull, es facilita la resolució que s'ha d'aprovar i una llista de control per realitzar l'anàlisi.

El tercer document va enfocat a crear un negoci amable amb la gent gran, per tant s'adreça a particulars i empreses que vulguen crear o adaptar els seus negocis amb perspectiva d'edat.

Aquests tres recursos, s'han escrit amb l'ajuda dels informes, experiències i recomanacions de l'OMS; de la Secretaria de Salut per a la Gent Gran del Ministeri de Salut de la Columbia Britànica; de la Secretaria de Persones de la Tercera Edat i d'Envel·liment Saludable de Manitoba; de ministres canadencs federals, provincials i territorials dedicats al Projecte de Ciutats Rurals i rRmotes per a Gent Gran; i de l'Agència de Salut Pública del Canadà.

Dins de l'apartat destinat a les preguntes a realitzar a la ciutadania (és a dir, les àrees en què se centren per tal de detectar conflictes) trobem les següents àrees de consulta

i algunes propostes en cada àrea (se suposa que el Comitè adaptar  aquest qüestionari a la seua ciutat i el tipus de consulta que vulga dur a terme):

◆ Espais a l'aire lliure i edificis

Propostes com: analitzar si les voreres tenen una bona mida i manteniment; si els passos de vianants són accessibles per a tothom, incloses discapacitats visuals; si la neteja de neu es realitza freqüentment per garantir la seguretat (aquest pla s'ubica al Canadà, i all  aquest fenomen meteorològic  s molt important); si els edificis públics són accessibles; si hi ha prou banys públics; si aquests banys públics són accessibles.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest  s només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinga en compte el nombre i la disposició de bancs, la il·luminació, l'ombra i l'assolellament de l'espai públic, el temps dels semàfors i l'espai lliure de les voreres.

◆ Transport

Propostes com: analitzar si els mitjans de transport estan adaptats per a cadira de rodes; si els senyals de trànsit són de mida suficient i fàcils de llegir per als conductors sèniors; si hi ha opcions assequibles de transport públic per als que no tenen vehicle propi; si la informació sobre el transport públic és suficient i accessible.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest  s només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinga en compte bonificacions per a la gent gran o exempció de pagament per a l' s del transport públic, augment de zones d'espera i repensar els materials, assegurar una bona connexió a totes les zones de la ciutat amb el mínim de transbords possible.

◆ Habitatge

Propostes com: analitzar si hi ha serveis de suport i manteniment de la llar assequibles; es disposa d'habitatges adequats i assequibles en àrees segures i properes als serveis i comoditats de la ciutat que ajuden a les persones a mantenir-se connectades; si la informació de com canvien les necessitats amb l'edat està disponible.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest  s només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinga en compte proporcionar ajudes per adaptar els habitatges, promoure que la gent gran compartisca pis amb estudiants per combatre la soledat i afavorir les relacions intergeneracionals.

◆ Participació social

Propostes com: analitzar si hi ha oportunitats perquè la gent de totes les edats siguin socialment actives; s'ofereix una ampla varietat d'activitats per atraure població diversa de persones; els esdeveniments i les activitats són assequibles i es troben a llocs còmodes i segurs; s'informa de l'accessibilitat de les activitats realitzades i de les opcions de transport per arribar-hi.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest  s només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinga en compte mecanismes que garantisquen que la informació arribi a tots els sectors poblacionals, que s'informe per mitjans analògics per a fer front a l'escletxa digital i a la mancança de coneixements de la gent gran en aquest àmbit.

- ◆ Respecte i inclusió social

Propostes com: analitzar si hi ha oportunitats perquè les persones de totes les edats siguin socialment actives; les persones majors i amb discapacitat estan incloses en les activitats i són reconegudes per la seua comunitat; les escoles donen oportunitats per aprendre sobre la vellesa i involucren les persones majors en les activitats escolars; hi ha oportunitats per socialitzar i mantenir bones xarxes d'amistat, familiar i veïns.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest és només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere i a més es tracta de mesures de caràcter social.

Figura 31: Ancià amb bastó al carrer. Autoria: Daniel Nebreda.

- ◆ Participació cívica i oportunitats d'ocupació

Propostes com: analitzar si hi ha oportunitats perquè persones de totes les edats participen en llocs adequats de voluntariat, cívics i laborals; s'atorguen orientació i capacitació adequada a la ciutadania per recolzar una ampla varietat d'oportunitats de voluntariat i ocupació; els empresaris locals són coneixedors de l'aportació potencial dels treballadors madurs i de les persones amb discapacitat i són conscients dels avantatges de l'atracció, la retenció i el desenvolupament d'aquestes persones.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest és només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere i a més es tracta de mesures de caràcter social.

- ◆ Comunicació i informació

Propostes com: analitzar si disposa d'un sistema de comunicació bàsic i eficaç que arriba a la ciutadania de totes les edats; la informació es troba fàcilment disponible sobre esdeveniment, activitats i oportunitats de la comunitat; hi ha accés lliure per a

tothom a ordinadors i internet; si les persones en risc d'aïllament social reben la informació necessària.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest és només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinga en compte que l'atenció al públic i telefònica pugui ser realitzada a través de persones i no de màquines, que els tràmits administratius se simplifiquen, que la mida de la lletra dels documents i formularis s'amplie i que es proporcionen facilitats per tal que la gent major se senti còmoda realitzant tràmits i rebent informació de les administracions públiques.

♦ Suport comunitari i serveis de salut

Propostes com: analitzar si els adults de major edat tenen suport per mantenir-se actius físicament i segurs; la planificació d'emergències té en compte les necessitats d'ancians i de les persones discapacitades; els serveis d'assistència coneixen les necessitats de la gent gran o bé es disposen de mitjan per dur-los al servei; els serveis per a millorar la vida de la gent gran i la discapacitada estan disponibles.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: no podem valorar, ja que aquest és només un full de ruta, cada ciutat aplicarà les mesures que considere, però creem important que es tinguera en compte que es garantisca l'accessibilitat dels equipaments sanitaris, que hi haja centres d'atenció primària i d'especialitats a distàncies prudencials i ben comunicants pel transport públic.

A banda, també trobem tres recursos que serveixen de suport a les ciutats que vulguen implementar un pla d'aquest tipus: una plantilla d'acció d'exemple (Government of Alberta, 2012 c), una resolució amable amb l'edat d'exemple (Government of Alberta, 2012 d) i una llista de comprovació amable amb l'edat (Government of Alberta, 2012 e).

Figura 32: Ancianes a un carrer de Portugal. Autoria: Simi Luft.

Considerem aquest pla prou encertat, ja que proporciona moltes eines a les ciutats per tal d'executar un bon diagnòstic de la situació i intervenir de la manera més adient, però dependrà molt del Comitè que es cree i les intencions que tinga i quins fets prioritze.

MANCHESTER: PLA DE TREBALL PER A UN MANCHESTER AMABLE AMB LA GENT GRAN (2016/17)

Gran Bretanya és un país molt rellevant en l'entorn europeu, i ens sembla important estudiar què ha fet una de les ciutats més importants d'aquest país en matèria de la gent gran i la ciutat. També hem considerat que calia explicar aquest document perquè és un exemple, en certa manera, del que no s'ha de fer, ja que, com comentarem en l'explicació més avall, es tracta d'un document amb bones intencions però que no aprofundeix en el tema, que no detecta la problemàtica real d'una manera efectiva, i que les mesures que proposa són molt genèriques i poc contextualitzades en la ciutat de Manchester i la seua idiosincràsia.

Es tracta d'un escrit document de 18 pàgines que pretén "millorar la qualitat de vida de les persones grans i fer de la ciutat un lloc millor per envellir" (Manchester City Council, 2016). L'informe exposa els cinc temes en els quals s'estructura el programa per a l'any 2016/17 i les accions que es pretenen dur a terme respecte a cadascun d'ells.

Figura 33: Portada de "Age-Friendly Manchester work plan". Font: Manchester City Council (2016)

El treball s'ha realitzat amb la col·laboració de la gent gran i s'estructura en les següents cinc àrees on, primerament, s'exposen els objectius que es volen aconseguir en cada àrea i a continuació s'exposen les mesures que es duran a terme.

- ♦ Barris amables amb la gent gran

Propostes com: desenvolupar plans amigables amb la gent major, promoure projectes culturals amables amb la gent major dins del programa cultural i artístic dels barris, promoure oportunitats de voluntariat per a la gent gran.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures molt superficials, organitzatives, però no hi ha cap proposta concreta d'intervenció, no s'entra en matèria en casos particulars. És un bon inici però insuficient per adaptar la ciutat a la gent gran.

- ♦ Serveis amables amb la gent gran

Propostes com: promocionar el diàleg entre generacions, facilitar la relació entre els sectors culturals, socials i sanitaris, implementar una estratègia residencial per a la gent gran, contribuir a l'Estratègia de Transport de Manchester per promoure la independència i l'estil de vida activa.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures molt superficials, organitzatives, però no hi ha cap proposta concreta d'intervenció, no s'entra en matèria en casos particulars. És un bon inici però insuficient per adaptar la ciutat a la gent gran.

- ♦ Implantació i comunicació

Propostes com: elaborar un butlletí electrònic mensual amb oportunitats i esdeveniments, promoure el Fòrum de la Gent Gran on es comparteix informació del

que passa a la ciutat, realitzar una campanya sobre gent gran i esport i altra per a millorar la imatge dels ancians, coordinar les activitats del Dia de la Gent Gran.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures molt superficials, organitzatives, però no hi ha cap proposta concreta d'intervenció, no s'entra en matèria en casos particulars. És un bon inici però insuficient per adaptar la ciutat a la gent gran.

- ♦ Coneixements i innovació

Propostes com: donar suport a un desenvolupament més detallat de l'Avaluació Estratègica Conjunta de Necessitats per a la gent gran, buscar solucions d'ocupació per a la gent d'entre 50 i 64 anys, fer un informe del centre de la ciutat sobre l'amabilitat amb les persones majors, investigar la relació de la gent gran amb l'espai verd.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures molt superficials, organitzatives, però no hi ha cap proposta concreta d'intervenció, no s'entra en matèria en casos particulars. És un bon inici però insuficient per adaptar la ciutat a la gent gran.

- ♦ Influència

Propostes com: organitzar una conferència de Manchester Amable amb la Gent Gran cada dos anys per desenvolupar noves prioritats de desenvolupament, donar suport al Gran Centre d'Envel·liment de Manchester, contribuir al Projecte d'envelliment Intel·ligent.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures molt superficials, organitzatives, però no hi ha cap proposta concreta d'intervenció, no s'entra en matèria en casos particulars. És un bon inici però insuficient per adaptar la ciutat a la gent gran.

Es tracta d'un document molt superficial que no aprofundeix en el conflicte, ni en l'anàlisi prèvia, ni en la proposta de mesures. La valoració és complicada, ja que és un document introductor, no és comparable a un pla extens i amb una anàlisi detallada, però el valorem de manera negativa perquè és un recull de bones intencions, però res palpable. Pretén recolzar molts projectes però no els unifica en una única estratègia global d'intervenció en la ciutat.

PARÍS: PERSONES MAJORS A PARÍS. PLA PARISENC (2017/21)

França és un altre dels països més importants en l'entorn europeu, i considerem que la ciutat de París havia de ser analitzada per veure la seua manera d'adaptar-se a l'augment de la població envellida. A més, aquest pla també és una segona part d'un que ja es va realitzar, per tant, de la mateixa manera que en el de Bilbao, podem aprendre dels errors i de l'experiència. També inclou una mesura nova en l'anàlisi, ja que proposa crear un laboratori d'idees format per persones expertes per reflexionar sobre envellir a la ciutat de París.

És un document de 84 pàgines que té l'objectiu de "donar resposta als principals reptes relacionats amb l'envelliment de la població i la diversitat de perfils dels parisencs afectats" (Mairie de Paris, 2017).

S'estructura en 4 parts: una síntesi, un retrat social de la gent gran parisenc, l'oferta per a persones majors basada en els elements del pla anterior, i el pla d'acció.

En la síntesi, s'exposen els reptes als quals la ciutat de París ha de fer front (satisfer les necessitats de la gent gran, garantir que tothom trobe el seu lloc a la ciutat i desenvolupe el seu potencial, permetre que la gent gran participe activament en la vida ciutadana) i també el mètode de col·laboració utilitzat, que reuneix socis institucionals i associatius,

experts, gent gran i professionals per a detectar les expectatives de la gent gran així com les seues necessitats. Aquest mètode s'organitza en tres enfocaments: una consulta ciutadana a la gent gran que es testearà en dos barris i que posteriorment es durà a terme en tota la resta que pretén desenvolupar una diagnosi del problema i elaborar un pla que responga a ella; crear un laboratori d'idees sobre envellir a la ciutat de París, format per experts per debatre els diferents modes d'enfocar la vida comunitària, la prevenció, la planificació urbana i l'habitatge, la innovació, la percepció de la societat i de la gent gran, la lluita contra l'exclusió social; i una consulta tècnica als agents i associacions relacionats amb les persones majors de París, organitzats en grups de treball on també participaven representants de les persones majors de la ciutat.

Figura 34: Portada del pla "Seniors à Paris. Schéma parisien 2017-2021". Font: Mairie de Paris (2017).

És interessant que, aquest informe, no és més que un de molts que hi ha en la capital francesa sobre aquest tema, forma part "d'una política global i transversal de la ciutat de París i els seus socis que coordinen diversos plans d'acció desplegats al territori parisenc." (Ajuntament de París, 2017)

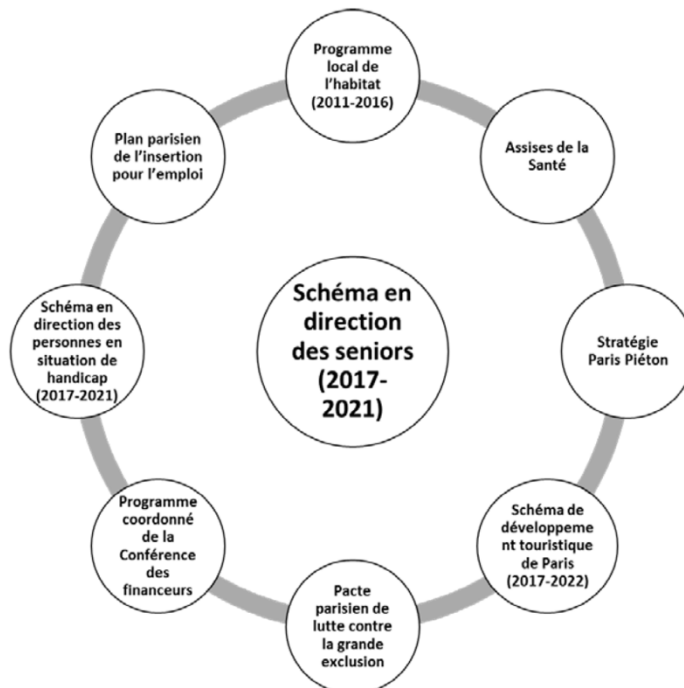

Figura 35: Diagrama de les polítiques en relació amb l'envelliment a París. Font: Mairie de Paris (2017).

Les intencions que té aquest document es materialitzen en els compromisos que adquireixen: fer més fàcil de llegir la informació, millorar la qualitat i simplificar els passos perquè tothom pugui accedir als serveis existents, fomentar que la perspectiva de la vellesa canviï i posar fi a la discriminació per edat, també vol promoure que la gent gran participe activament de la ciutat i la participació en associacions, fomentar les relacions intergeneracionals i la transmissió de coneixements, pensar nous models d'habitatge compartit o col·locació intergeneracional, millorar l'accessibilitat de l'espai públic així com la mobilitat de la gent gran, fomentar l'ús de la tecnologia digital i desenvolupar accions innovadores per a facilitar la vida a la gent gran, evitar i retardar la pèrdua d'autonomia mitjançant la prevenció, lluitar contra la soledat i l'aïllament i millorar les condicions de la gent que viu a residències.

En el segon apartat, el retrat social, s'exposa una anàlisi detallada de com és la població de París, i en concret la idiosincràsia de la gent gran parisenc, també la seua distribució en els diferents districtes de la ciutat, així com les perspectives de creixement d'aquesta. També s'estudien els grups de persones majors segons una major o menor autonomia, els nivells de vida i la pobresa, el percentatge de gent major de 60 anys que segueix treballant, l'habitatge, la soledat, i la mobilitat per la ciutat. És una anàlisi bastant detallada que ens ajuda a comprendre com és la gent gran parisenc i com es distribueixen els diferents tipus de persones per tal de millorar la seua qualitat de vida.

A continuació, s'expliquen les orientacions adoptades per l'anterior pla, accions en favor dels "llaços socials", per a millorar la mobilitat per la ciutat i per acompanyar a la gent gran i la seua fragilitat així com la dependència. Per últim, trobem el gros del document: el pla. Agrupa 40 accions organitzades dins de tres eixos amb les següents propostes:

- ◆ Informació i comunicació per a persones majors com a actors principals en el desenvolupament de París

Propostes com: enfortir les eines de comunicació, les digitals principalment, fent més fàcil de llegir el web Paris.fr i creant un butlletí oficial per a gent gran; promoure l'accés a llocs de recepció i suport, creant espais d'informació fàcilment localitzables per informar concretament a la gent gran i desenvolupant "Llars per a majors i cuidadors" arreu de la ciutat.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: reforçar també la comunicació analògica, entre persones i telefònica, ja que no hem d'oblidar que la gent gran sovint és incapaç d'adaptar-se a les noves tecnologies, i està molt bé fomentar que n'apreguen però cal ser realistes i facilitar-los la vida. També estaria bé agilitzar i fer més comprensibles els tràmits administratius ampliant la lletra dels documents, utilitzant un llenguatge més col·loquial i que els faci sentir participants de la ciutat.

- ◆ Fer una ciutat més inclusiva i innovadora

Propostes com: repensar la comunicació per tal de canviar la percepció que es té de la gent gran, donant visibilitat a la gent gran d'una manera positiva en els mitjans locals, així com crear campanyes que mostren la diversitat que conforma el sector poblacional ocupat per majors de 60 anys; organitzar esdeveniments específics per a valorar a les persones majors creant el "Dia de l'Edat" i fomentar accions que promoguen la jubilació com un moment idoni per a la participació ciutadana; fomentar la participació en associacions de la gent gran augmentant l'oferta i donant suport a què les persones majors també dirigisquen associacions; donar suport a l'ús de la tecnologia creant un programa de compra digital amb suport informàtic per a les persones majors; millorar les condicions de mobilitat mitjançant pedagogia als conductors del transport públic, establir un sistema de recollida a baix cost als mercats fomentant la seua ubicació a almenys un per districte; aconseguir

l'accessibilitat universal a través de zones verdes accessibles, proporcionar un entorn urbà accessible i compartit i treballar per fer més accessible la ciutat per aconseguir la marca "Turisme per a tothom" en col·laboració amb el desenvolupament turístic de París; millorar l'accés a l'espai públic seguint fomentant la cultura per als vianants de la ciutat i millorar la comoditat del recorregut buidant les voreres d'obstacles.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: hi ha moltes mesures socials i també hi ha mesures que afecten la morfologia ciutadana, però trobem a faltar mesures adreçades a la seguretat als carrers (millorar la il·luminació de bancs, carrers i parcs o augmentar les patrulles nocturnes i les seues zones de patrullatge), repensar el mobiliari urbà i la seua disposició perquè siga fàcil d'utilitzar per a la gent gran i còmode, millorar les condicions de l'espai públic disposant arbres per disminuir la contaminació, fer de matalàs acústic i millorant l'assolellament de les places, parcs i carrers.

Figura 36: Parella d'ancians amb mascareta Autoria: Mircea Iancu.

- ◆ Prevenció i suport a les debilitats detectades pels parisencs per lluitar contra les desigualtats

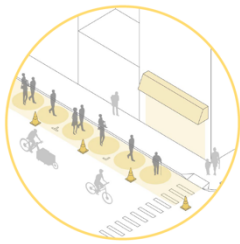
Propostes com: facilitar l'accés de la gent gran a la cultura promovent pràctiques artístiques en les diferents entitats de la ciutat d'aquest sector; promoure hàbits de vida saludable amb la promoció de l'activitat física diversificant l'oferta i fent-la accessible a tothom i adaptant l'espai públic perquè qualsevol persona puga utilitzar-lo per fer esport i donant suport a iniciatives que tinguen a veure amb la nutrició dels majors; dur a terme accions per evitar la pèrdua d'autonomia; lluitar contra les estafes informant i conscienciant a la gent gran sobre el tema; sensibilitzar els comerços parisencs sobre temes relacionats amb l'aïllament i altres temes relacionats amb l'edat; promoure el desenvolupament d'habitatges compartits i analitzar si és convenient disposar d'una renda vitalícia municipal per combatre la precarietat; treballar per identificar els habitatges on viuen persones en situació d'aïllament i buscar idees innovadores per a combatre'l; promoure noves maneres de viure i conviure; desenvolupar llocs de convivència que potencien el teixit associatiu; millorar i modernitzar els serveis d'assistència domiciliària; promoure el desenvolupament d'equips psiquiàtric a domicili; emprendre mesures per a millorar les condicions laborals dels cuidadors donant-los un respir amb relleus temporals i suport; incrementar l'ús de l'hospitalització domiciliària.

Les mesures són insuficients en alguns aspectes com: són mesures de caràcter social i administratiu en la seua majoria, que no afecten directament a la morfologia de la ciutat.

Aquest pla el valorem positivament, presenta una diagnosi completa i, a més, és el segon que es realitza en aquesta ciutat per tant no podem valorar-lo de la mateixa manera que altres, ja que hi ha mesures que potser es dugueren a terme en el document precedent que ací no vegem reflectides. Tanmateix, s'adapta adequadament a les necessitats de la ciutat en relació amb l'envelliment actiu i proposa mesures efectives per adaptar-s'hi a la situació futura.

Altres propostes

Donada la recent situació de crisi sanitària mundial, l'Associació Nacional de Funcionaris de Transport de la Ciutat (NACTO) i la Iniciativa Mundial de Disseny de Ciutats (GDCl), han redactat conjuntament un document anomenat "Carrers per a la pandèmia. Resposta i recuperació" (NACTO & GDCl, 2020). Es tracta d'un "recurs en evolució, no és una llista completa d'opcions, ni està calibrat per a les necessitats d'una comunitat específica; cada ciutat deu avaluar el context local i deu implementar una estratègia d'implementació."

Streets for Pandemic Response & Recovery

Aquesta pandèmia mundial ha canviat la manera en què la gent utilitzem l'espai públic i ens desplaçem per ell. Com bé afirma el document: "el requisit del "distanciament social i físic", mantenir almenys una distància de dos metres entre les persones, amb reduccions o prohibicions significatives en les reunions grupals i les multituds, combinat amb tot el que sabem hui dia d'aquest coronavirus i la seua major comunicabilitat en ambients interiors requereix que reassignem els nostres carrers i voreres per a ús públic durant aquesta crisi i per al futur."

El document s'organitza en quatre parts on es reflexiona sobre com adaptar-se a la nova situació de normalitat i proposa alguns esquemes per tal de cedir espai a les persones fent l'espai públic segur i còmode per a tothom, sobretot per als sectors més vulnerables de la societat a qui aquesta pandèmia afecta més directament.

Figura 37: Portada del document "Streets for pandemic. Response & Recovery." Font: NACTO & GDCl (2020).

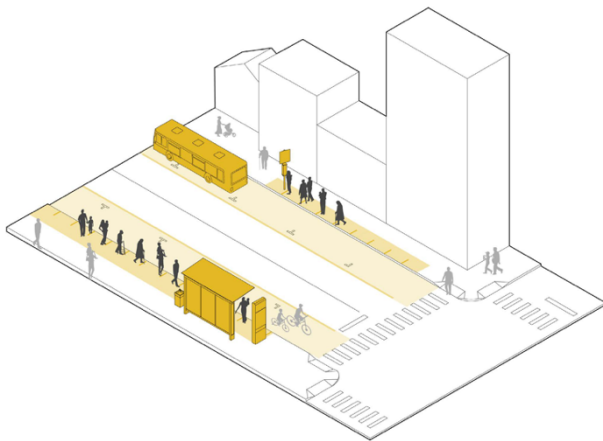
En les 47 pàgines de l'informe, trobem propostes com utilitzar carrils habitualment per a vehicles per ampliar l'espai destinat als vianants i garantir així les distàncies de seguretat, arribant inclús a tallar carrers per tal de fer-ho. Es recomana senyalitzar molt bé cada espai a què està destinat amb senyals lluminosos, marques pintades, cartells, barreres de formigó o senyals de tràfic.

"Per a garantir l'assignació d'espais adequada, les ciutats han de prioritzar primer les necessitats dels segments més vulnerables de la seua població i considerar els nous requisits especials causats per aquest coronavirus a més de consultar els plans model preexistents."

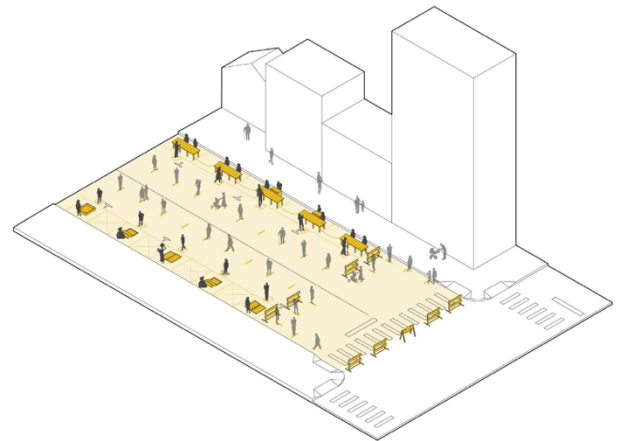
Zonificar els carrers per fer-los segurs i còmodes d'accedir-hi proporcionant espai per a centres temporals de distribució de menjar, sanejament, sanitaris o socials. Seguidament, s'exposen casos pràctics duts a terme en diferents ciutats arreu del món.

En general es tracta de modificar l'espai públic (places, carrers i parcs) per tal d'acollir nous usos i donar-los l'espai que necessiten. Es recullen una gran varietat de diferents combinacions d'usos depenent de l'amplària del carrer i dels usos que es necessiten. Generalment els carrils de trànsit rodat es veuen reduïts, els de bicicleta s'augmenten arribant a separar-se per a cada sentit als extrems de la via, els encreuaments dels passos de vianants s'eixamplen i les zones de circulació a peu també, es redueix la velocitat de circulació en molts trams per a fer compatible el trànsit rodat amb els vianants, les bicicletes i els patinets, alguns carrers directament són buidats de vehicles motoritzats i cedits a un ús més saludable i segur per als habitants. S'exposen els següents tipus d'espais: serveis crítics, control de velocitats, extensió de voreres, encreuaments segurs, carrers lents (*slow streets*), carrers oberts, carril bici i de patinets, carril de trànsit, parades de transport i accés, zones de càrrega i descàrrega, terrasses de restauració a l'aire lliure, mercats, carrers escolars, carrers per a protestes, reunions i esdeveniments.

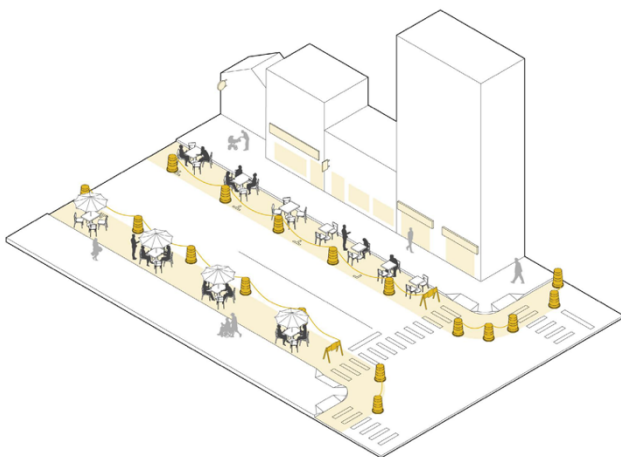
PARADES DE TRANSPORT I ACCÉS

MERCATS

TERRASSES DE RESTAURACIÓ A L'AIRE LLIURE

CARRERS OBERTS

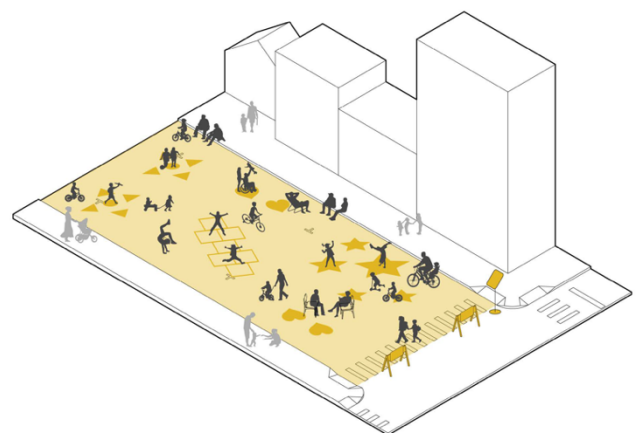

Figura 38: esquema de distribució de les parades d'autobús, dels mercats, de les terrasses de restauració a l'aire lliure i dels carrers oberts respectivament. Font: NACTO & GDCI (2020).

Encara que aquest document no estiga destinat a adaptar la ciutat a la gent gran, aquesta pandèmia ha incidit sobretot en la població més envellida i vulnerable, per tant, totes aquestes mesures van a favor de generar un espai urbà segur i còmode, també i sobretot, per a la gent major, a pesar dels hàbits que hem hagut de canviar a conseqüència de la COVID-19.

D'altra banda, en contraposició a un model de ciutat inclusiu, que tinga en consideració la lliure circulació, accessibilitat i seguretat de tots els vianants, independentment del gènere, l'ètnia, l'edat, o les condicions físiques o psíquiques, a la ciutat dels drets humans que proposaven Gigoso i Saravia (2010), trobem un model que planeja a la contra prenent separar les persones majors de la resta de la població: les *gated communities* com explicava l'article de *The Guardian* "Millorant amb l'edat? Com s'adapta el disseny de la ciutat a les persones majors" (Grahame, 2016). Aquest model, molt popular en els Estats Units que s'ha estès a països com Mèxic, la Xina o Argentina.

Figura 39: Entrada al Paradise Village Grand Marina Villas, Nueva Vallarta, Nayarit, Mèxic. Autoria: Alex Steffler.

Tot i que potser el plantejament de tenir un lloc segur, amb serveis i dotacions adaptades i relació directa amb altres persones de la mateixa generació, pot ser d'inici, una idea interessant, aquest model pot veure's com una via alternativa a fer les ciutats més amables amb tothom i, per tant, pot ser una amenaça per a la mixtura enriquidora que suposa la ciutat on conviuen diferents generacions. Podem caure en el parany de generar una "ciutat per a vells" i quan la gent deixa de ser autònoma o tinga dificultats de moviment o demència, automàticament enviar-la a aquesta *gated community* i desembarassar-nos del problema d'adaptar la ciutat a la gent gran. És a dir, seguir dissenyant la ciutat com un espai per a gent adulta i sana on no té cabuda la diversitat.

Comparativa

Una vegada analitzats aquest recull de plans, tant de l'estat espanyol com d'altres ciutats i regions del món, valorarem de la manera més objectiva possible cadascuna de les àrees tractades en aquests plans amb una valoració numèrica amb guia de colors, per tal de ser matemàticament quantificable i visiblement comprensible. No inclourem en la

valoració els altres documents, ja que no es tracten de plans com a tal o no estan centrats en la gent gran.

Hem emprat un sistema amb 6 valoracions diferents per tal d'obligar a decantar-nos per una valoració positiva o negativa i no restar parcials. El criteri de valoració és el següent:

Valoració positiva	5	Mesures molt encertades i s'aprofundeix en la detecció del conflicte
	4	Mesures encertades amb una bona detecció del conflicte
	3	Mesures bastant efectives amb una bona detecció del conflicte
Valoració negativa	2	Mesures poc efectives, a pesar d'una bona detecció del conflicte
	1	Mesures insuficients o errònies en detectar el conflicte
	0	Absència de mesures en aquest àmbit / Mesures nímies

Figura 40: Criteris de valoració dels plans. Autoria: elaboració pròpia.

La taula o matriu comparativa s'organitza en columnes, en elles trobem tant les àrees que la Xarxa Mundial de Ciutats Amigables amb les Persones Majors proposa com a guia per elaborar els plans (espais a l'aire lliure i edificis, transport, habitatge, respecte i inclusió social, participació social, comunicació i informació, participació cívica i ocupació, i serveis socials i sanitaris), com altres que considerem importants (tipus de pla, anàlisi prèvia, seguretat, visió, mesures socials i mesures administratives).

A continuació explicarem com es valorarà cada àrea per tal de ser el més objectius i rigorosos possible amb la valoració dels plans. En les àrees proposades per la Xarxa Mundial de Ciutats Amigables amb les Persones Majors exposada dalt, es valorarà que les mesures tinguen relació amb l'anàlisi prèvia, que siguin efectives i que milloren la vida de les persones en aquestes àrees. Es valoraran millor les propostes concretes aplicades a eixa ciutat en concret que un recull de bones intencions sense aplicació pràctica real.

Les àrees que hem afegit, a banda de les que contempla la Xarxa Mundial de Ciutats Amigables amb les Persones Majors, les expliquem a continuació més detalladament.

- ◆ Tipus de pla

Quan parlem del tipus de pla, volem expressar si el pla és a curt termini, si és un pla de pocs o molts anys, si es tracta d'un pla sense data, ja que és la base per a elaborar-ne un, si no és el primer pla que s'elabora en aquest sentit o si hi ha plans complementaris en la mateixa ciutat o regió.

- ◆ Anàlisi

L'anàlisi és la base des d'on comença a elaborar-se el pla, per tant considerem molt important que s'haja realitzat de manera adequada, observant aspectes de població, demografia, morfologia i clima de la ciutat, i sobretot, tenint en consideració la participació de la gent gran i fent-los formar part del procés d'elaboració, ja siga amb entrevistes telefòniques, grups focals o dins del comitè de redacció mitjançant associacions o a títol particular.

- ◆ Seguretat

Quant a seguretat, tenim en consideració que es corrobore que els itineraris són segurs, estan ben il·luminats, i sobretot, que la gent gran ho perceba d'eixa manera i camine tranquil·la pel carrer, ja siga de dia, de nit, sola o acompanyada així com fer més segurs els encreuaments amb vehicles motoritzats, bicicletes i patinets.

♦ Visió

La visió és un sentit que acostuma a deteriorar-se amb l'edat, podent fins i tot, arribar a perdre'l, i considerem rellevant que es prenguen mesures per tal que puguem identificar fàcilment els serveis públics amb cartells grans i comprensibles, amb canvis de paviment en els encreuaments i senyals sonors per als semàfors.

♦ Mesures socials i mesures administratives

Tant les mesures socials i administratives, com ja s'ha explicat anteriorment, no afecten directament a la morfologia de la ciutat ni, en conseqüència, al seu urbanisme, però les considerem imprescindibles, ja que el sector poblacional major de 60 anys és un sector molt vulnerable i necessita suport per part de les institucions.

	Espais a l'aire lliure	Transport	Habitatge	Respecte i inclusió social	Participació social	Comunicació i informació	Participació cívica i ocupació
Madrid	4	4	4	5	5	5	5
Barcelona	4	4	4	4	5	4	4
Gijón	3	3	4	4	4	5	4
Bilbao	5	5	5	4	4	4	4
Galway	4	3	5	4	4	3	3
Alberta	4	4	3	5	3	3	4
Manchester	1	1	1	1	1	1	1
París	3	2	3	4	3	4	4

	Serveis socials i sanitaris	Tipus de pla	Anàlisi	Seguretat	Visió	Mesures socials	Mesures administratives
Madrid	4	5	5	5	5	5	5
Barcelona	4	5	5	4	5	5	5
Gijón	4	4	4	4	4	4	4
Bilbao	3	5	5	3	5	5	5
Galway	3	4	5	4	0	4	4
Alberta	3	5	5	3	3	5	4
Manchester	1	1	1	1	1	1	1
París	3	5	5	2	2	4	3

Figura 41: Taula comparativa dels plans. Autoria: elaboració pròpia.

Si a continuació fem una valoració global de cadascun dels plans, observem que els plans espanyols tenen les mesures més encertades, i en concret el pla de Madrid, seguit dels de Barcelona i Bilbao són els més complets i els que utilitzarem com a referents per a elaborar la nostra guia. La valoració general és molt positiva, ja que a excepció de Manchester, tots els plans són valorats positivament. Açò ens indica que el fet de tenir interès per elaborar un pla d'aquest tipus ens assegura, en gran manera, dur a terme una bona tasca per millorar la ciutat.

Valoració final	
Madrid	4,71
Barcelona	4,43
Gijón	3,93
Bilbao	4,43
Galway	3,57
Alberta	3,86
Manchester	1
París	3,36

Figura 42: Taula comparativa dels plans. Valoració final. Autoria: elaboració pròpia

Considerem que, una bona anàlisi, és una base fonamental per tal de fonamentar correctament un pla, siga d'aquesta temàtica o d'altres, i sempre la participació ciutadana és clau per tal que s'adapte a la realitat i al present de la ciutat en qüestió.

Podem observar que aquest tipus de plans són molt transversals: afecten a tots els àmbits de la ciutat, no només a la seua morfologia i disseny, sinó que arriben a aspectes molt més profunds com la inclusió social i el respecte. No podem destacar cap àrea d'estudi per damunt d'una altra, ja que considerem que totes són necessàries per a elaborar un document òptim.

El que sí que és un fet molt important és la implantació: adaptar-se a les condicions de la ciutat regió o país on s'apliquen, ja que un fet tan allunyat de la gent gran com pot ser, per exemple, el clima, determina profundament les mesures que s'han de dur a terme per millorar la qualitat de vida de la població.

4. MESURES I ESTRATÈGIES PER HUMANITZAR LES CIUTATS

Ara ja tenim ferramentes suficients per a elaborar una guia que servisca per a poder redactar un pla que s'adapte a cadascuna de les ciutats segons l'anàlisi prèvia. Pretenem assentar les bases del contingut necessari que ha d'incloure qualsevol document que pretenga fer més amable amb la gent gran una ciutat. Sempre ha d'anar de la mà d'una bona diagnosi: si no s'estudien bé les condicions de la població envellida com de la ciutat en qüestió, no podem assegurar que aquest mètode s'aplique bé, ja que partirà d'una base equivocada o insuficient.

“Una ciutat amigable és aquella que projecta les seues estructures i serveis perquè totes les persones, independentment de les seues edats, habilitats i capacitats, gaudisquen de bona salut i visquen amb seguretat, participant activament en tots els àmbits de la vida social. Una comunitat és amigable amb les persones majors quan: reconeix la seua diversitat, protegeix als més vulnerables, promou la seua inclusió social i la seua contribució en tots els àmbits de la vida comunitària, respecta les seues decisions i eleccions d'estil de vida i anticipa i respon amb flexibilitat a les necessitats i preferències relacionades amb l'envelliment.” (Ayuntamiento de Madrid, 2014)

Figura 43: Quatre dones majors a un banc. Autoria: Mircea Iancu.

Guia d'aplicació a la ciutat

Arran de l'observació i l'anàlisi dels precedents plans i prenent el millor de cadascun, així com rebutjant o repensat les seues debilitats i punts febles, hem elaborat una estructura del que ha de tenir un bon pla per ser exitós en els seus objectius i millorar la qualitat de vida de la gent gran i, en conseqüència, de tota la població, fent un recull del millor de cada document.

L'estructura ideal d'aquests documents, parteix d'uns objectius generals (exemple, combatre la soledat), que es concreten en objectius més particularitzats (exemple, generar espais de trobament en la via pública), i a partir d'aquests últims, implementar una sèrie de propostes concretes (exemple, disposar bancs als llocs freqüentats per gent major, garantir la comoditat i un nombre adequat d'aquests, disposar vegetació de fulla caduca per fer més agradable i atractiva la zona amb bancs generada).

El tipus de pla que es pretén dur a terme, es recomana que siga a llarg termini, sense encotillar-se a una legislatura, ja que hi ha mesures que es podran dur a terme de forma immediata, però hi haurà d'altres que necessitaran més temps per ser implementades. En aquest tipus de pla, la millor opció és, cada cert temps, fer una revisió del mateix fent un seguiment dels objectius particulars aconseguits i de les mesures dutes a terme, així com actualitzant i ampliant els objectius tant generals com particulars.

Una altra possibilitat, igualment vàlida, és dissenyar un pla d'uns quatre anys de durada que, partint d'uns objectius generals amb mesures a llarg termini, continga propostes a desenvolupar en els quatre anys amb la garantia que, una vegada finalitzat el termini d'execució del pla, se n'elabore un de nou per assolir els objectius marcats a llarg termini, així com els que no s'hagen pogut desenvolupar del precedent document.

Figura 44: Quatre ancians jugant al dominó a un parc. Autoria: Wolfgang Eckert.

Prèviament a exposar els continguts del document, com podem observar en l'esquema de la figura 45, tot document que vulga implantar-se d'una manera adequada ha de partir d'una bona anàlisi que tinga en consideració l'opinió de la gent gran de manera directa: la participació d'associacions de gent gran i de particulars és crucial per dur a terme una bona anàlisi.

Aquesta anàlisi ha d'incloure les característiques geogràfiques i físiques de la ciutat o regió, la demografia, la distribució de la gent gran en el territori i el perfil de les persones grans, així com les característiques socioeconòmiques de la població envellida. Després d'aquesta part més aviat descriptiva del treball, cal analitzar la percepció que té la gent gran de la ciutat. Hi ha diferents metodologies possibles, però en totes hi ha un factor imprescindible: la participació activa de les persones majors.

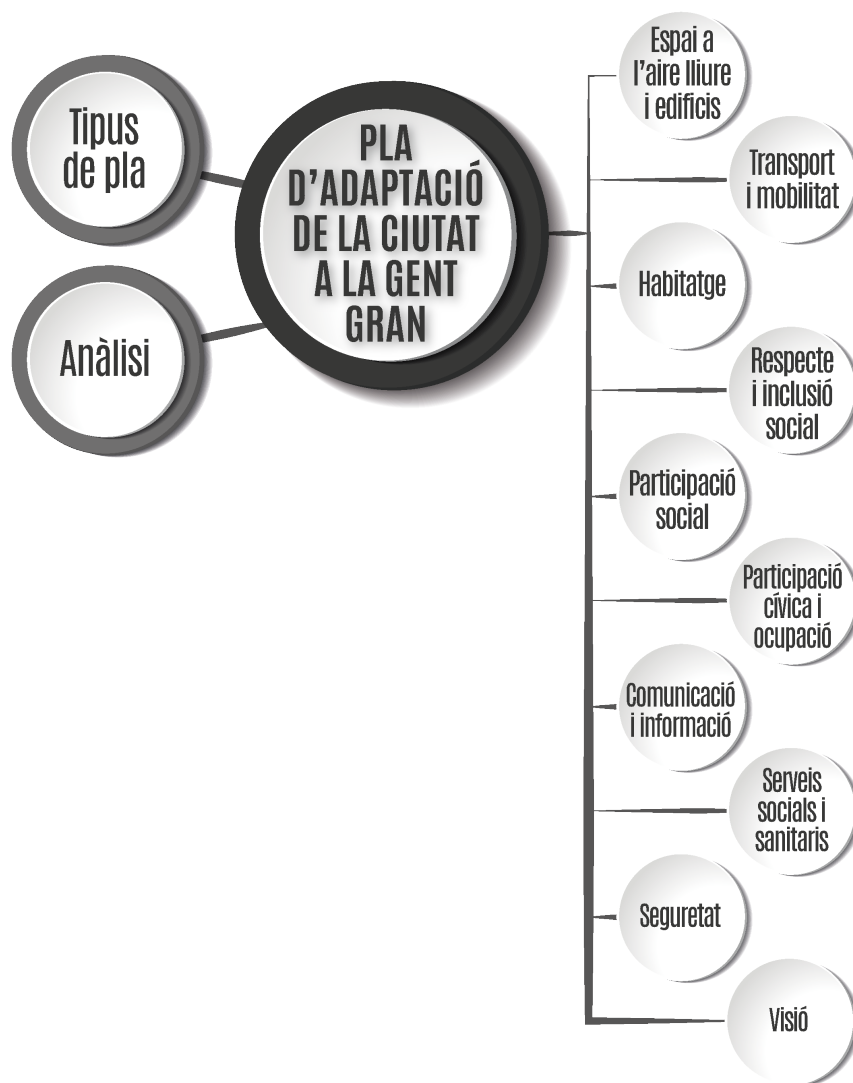

Figura 45: Esquema continguts del pla. Autoria: elaboració pròpia.

Els mètodes més utilitzats i recomanats per tal de garantir la participació activa de la gent gran i poder elaborar així un pla més concís, són tres: els grups focals de participació ciutadana, on s'aglutinen consells territorials si n'hi han, regidors sectorials, persones majors de 65 anys, persones majors longeves, persones cuidadores de persones majors, associacions de persones majors i associacions d'atenció a persones majors, tècnics i especialistes en les àrees d'interès per a la ciutadania en general i per

a les persones majors en particular; entrevistes en profunditat, a persones amb molta experiència i en càrrecs directius que s'encarreguen de les decisions importants de la matèria que tractem; i entrevistes telefòniques a un sector representatiu de la població major de 65 anys per tal de valorar la ciutat o regió amb les escales de mesura que es consideren adequades. El més recomanable és dur a terme les tres modalitats per tal de tenir una visió més global i transversal de la situació.

Ara, ens endinsem en el contingut pròpiament dit del que és el pla d'adequació de la ciutat a la gent gran. Primerament, trobem els objectius generals que pretenem abastar amb aquest document, objectius genèrics i transversals que han de servir per a desenvolupar el llistat de propostes en cadascuna de les àrees de l'esquema anterior que conformen el pla.

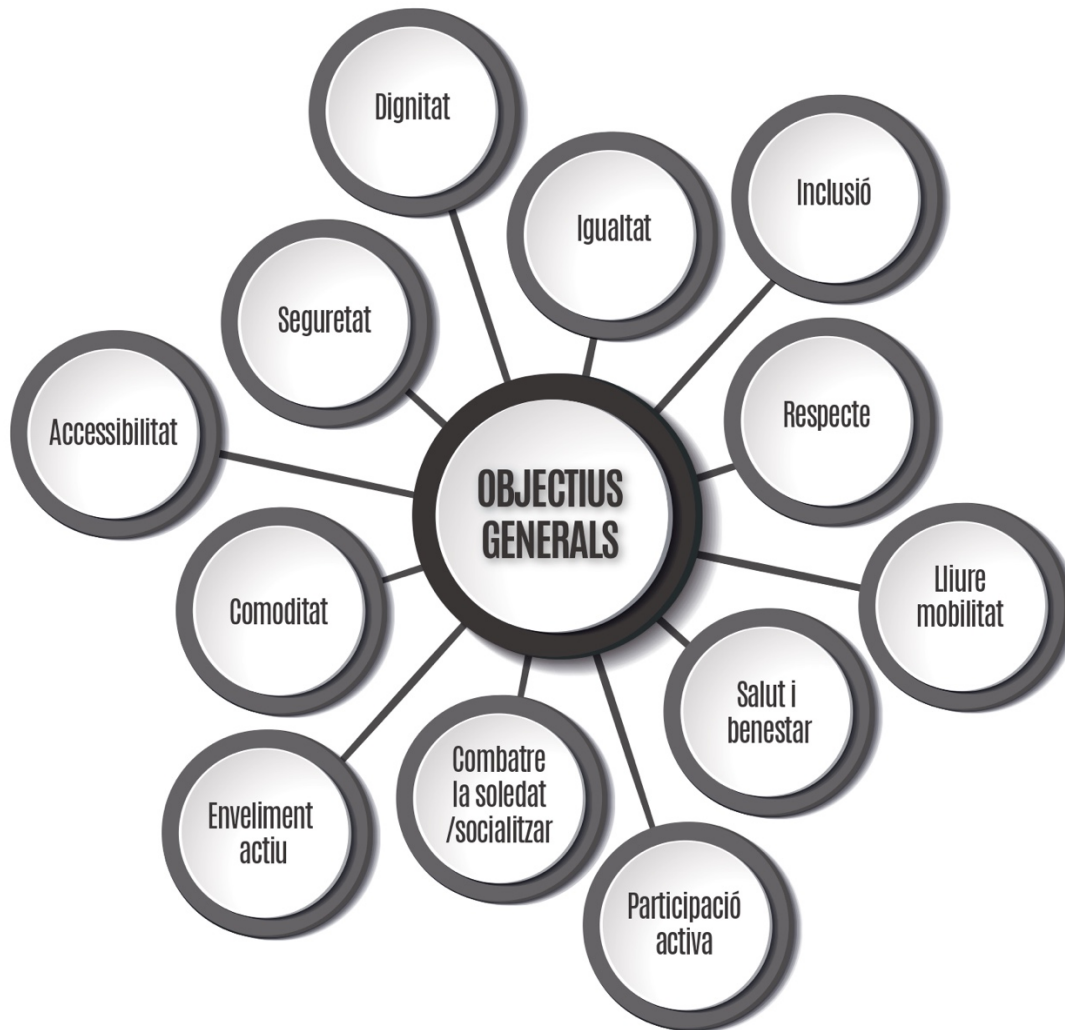

Figura 46: Esquema objectius generals. Autoria: elaboració pròpia.

Per tal d'aconseguir aquests objectius generals, ens proposarem assolir una sèrie d'objectius particulars per a cadascun dels generals, que canviaran en funció de la diagnosi prèvia desenvolupada en l'anàlisi i del lloc d'implementació (per exemple, si es tracta d'un lloc on les precipitacions són abundants, voldrem garantir llocs per a donar caliu als espais oberts i als accessos dels edificis públics; en canvi, si es tracta d'un lloc on fa molta calor, ens posarem l'objectiu de garantir un interval d'ombres raonable).

Dins d'aquests objectius, hem de tenir present els elements en els quals hem d'intervenir en cadascuna de les àrees. Les consideracions generals imprescindibles a valorar i millorar si escau. Cal deixar clar que, cada ciutat és diferent i que les necessitats, per tant, també ho seran, no en totes les ciutats trobarem tots els elements, o potser hi ha elements que no estiguen ací recollits per ser molt particulars d'una zona. Aquests elements peculiars, detectats a través de l'anàlisi, seran afegits a aquesta llista en cas de ser necessari: recordem que açò no és més que una guia, en el moment d'aplicar-la s'ha d'adaptar.

En l'àrea d'Espai a l'aire lliure i edificis, trobem els següents elements on intervenir:

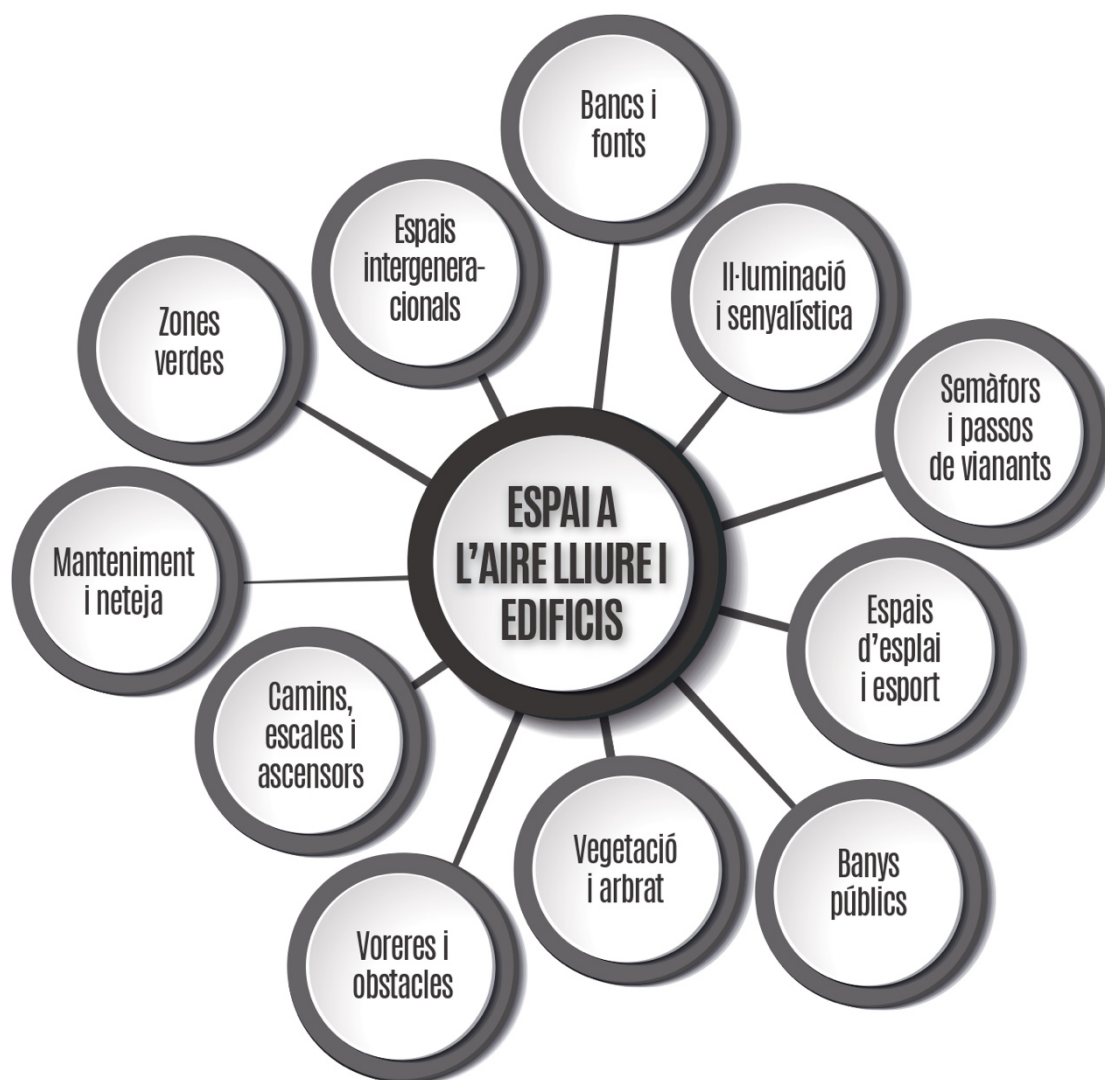

Figura 47: Esquema elements de l'àrea d'espai a l'aire lliure i edificis. Autoria: elaboració pròpia.

Depenent de la morfologia de la ciutat, el clima i altres factors externs, així com de la informació recopilada en l'anàlisi, aquests elements poden augmentar o variar sensiblement. Quan parlem d'intervenir en aquests elements ens referim a tenir-los presents i, mitjançant la informació de què disposem, reflexionar sobre com millorar la seua condició, reflexionar al voltant d'aquests elements: que hi hagen suficients, que estiguen ben ubicats, que siguin útils, còmodes i accessibles, que responguen a les demandes de la ciutadania envellida, que siguin democràtics i milloren la qualitat de vida de la ciutadania.

Pel que respecta a l'àrea de transport i mobilitat, trobem els següents elements on intervenir:

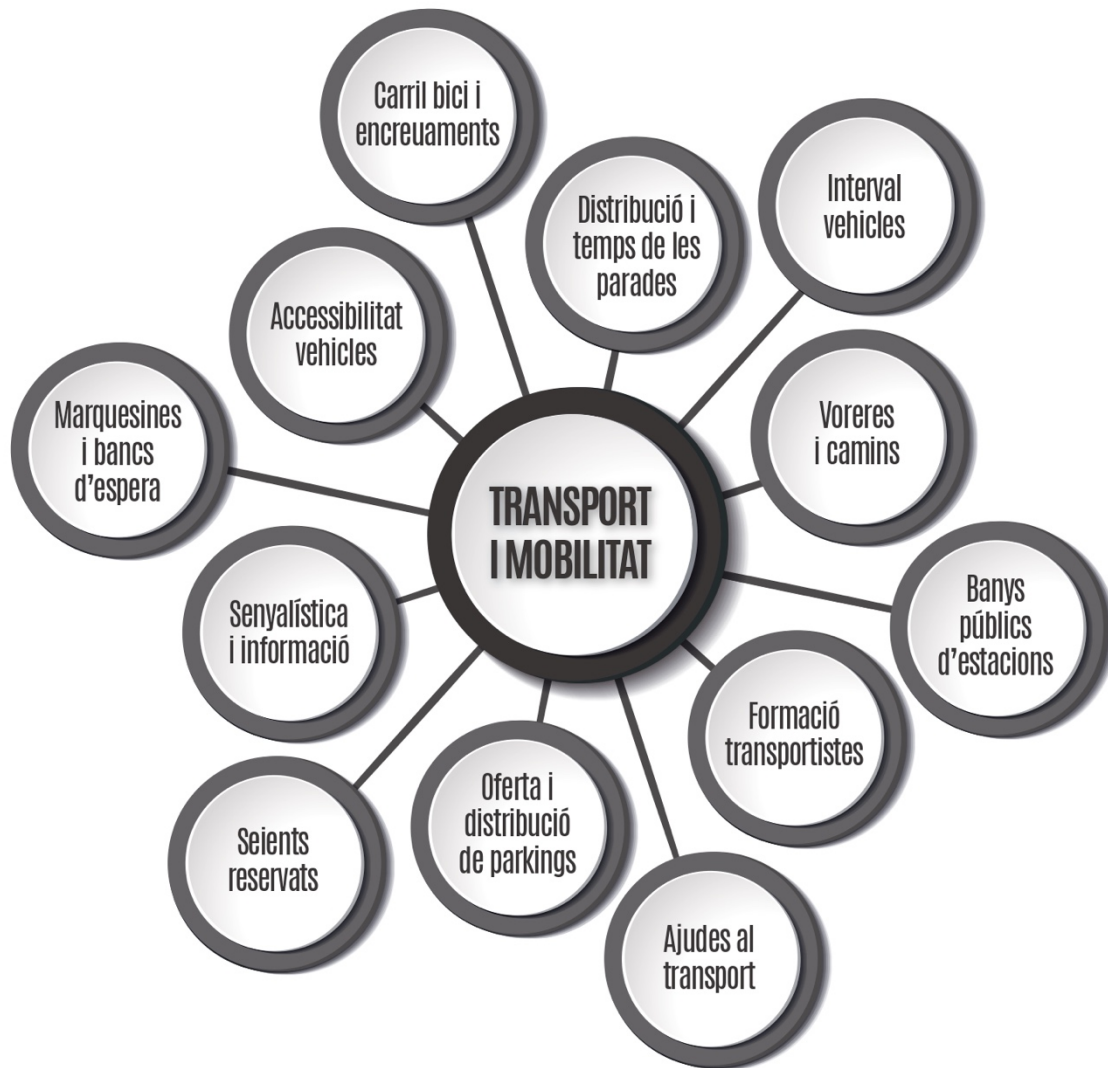

Figura 48: Esquema elements de l'àrea de transport i mobilitat. Autoria: elaboració pròpia.

Aquests elements variaran depenent de les infraestructures de transport de què dispose la ciutat en qüestió. No totes les ciutats tenen metro, tramvia o carril bici, però com més models diferents de transport hi ha en una ciutat, més feina cal fer per a garantir la seguretat i la lliure mobilitat de la gent gran. El metro, considerem que és un dels transports que menys utilitza la gent gran pel ritme frenètic als accessos i les breus durades de les parades a cada estació. Possiblement el fet d'estar soterrat també siga un revulsiu per al seu ús. En canvi, és el transport públic més sostenible i ràpid en les ciutats que en disposen d'un, i per tant és recomanable aconseguir que les persones majors en facen ús i se'n beneficien. Cal repensar els accessos als vagons, on sovint la gent gran se sent atabalada. Potser assignant unes portes dels vagons només per accedir-hi i unes altres només per sortir-hi, evitant així aglomeracions i espentes, la gent gran es sentirà més còmoda per a utilitzar aquest transport. Amb aquesta mesura o alguna de similar, l'augment del temps de les parades, i fent pedagogia a la població en general de cedir l'accés i la sortida del vagó a la gent gran, podem a poc a poc aconseguir que les persones majors es senten còmodes i segures utilitzant el metro.

Quant a l'habitatge, les mesures que s'acostumen a dur a terme són de caràcter social i administratiu, no afecten la morfologia de la ciutat de manera directa, però ací exposem un recull d'elements a considerar si volem que el pla siga el més transversal i complet possible:

Figura 49: Esquema elements de l'àrea d'habitatge. Autoria: elaboració pròpia.

Es tracta de fer-los la vida fàcil mentre puguen seguir vivint en la seua pròpia casa, i promoure nous models d'habitar per tal de combatre la soledat, fomentar la relació social i atorgar-los seguretat a la seua llar. Cal tenir present, que a la gent gran li sol costar abandonar la seua llar i cal fer el possible perquè n'estiguen ben atesos i fer la transició a una altra manera d'habitar, de manera progressiva i sempre tenint en consideració l'opinió de la persona en qüestió.

Pel que fa al respecte i la inclusió social, és una àrea rellevant per tal de garantir alguns dels objectius principals abans exposats: inclusió, igualtat, dignitat. A continuació, s'exposen els elements a tenir en consideració per tal d'aconseguir aquests objectius o acostar-nos el màxim possible:

Figura 50: Esquema elements de l'àrea de respecte i inclusió social. Autoria: elaboració pròpia.

És una àrea molt delicada, ja que recau la responsabilitat sobre la ciutadania. Les administracions poden educar en el respecte als majors a les escoles, però si a les cases s'educa d'altra manera, pot no servir per a res. A pesar que la gent i el seu comportament són imprevisibles, cal insistir per tal que la idea cale en la societat i avancem cap a una ciutat més integradora, democràtica i equitativa.

La participació social és un pilar fonamental per garantir l'envelliment actiu, i hem d'analitzar els següents elements per tal de garantir l'èxit del nostre pla i assegurar que la gent gran té oportunitats i eines per a participar activament en la vida social de la ciutat:

Figura 51: Esquema elements de l'àrea de participació social. Autoria: elaboració pròpia.

Que la gent gran forme part de les decisions socials és positiu per a tothom i la ciutat sempre guanya escoltant a la gent més experimentada. També és positiu per a les persones grans, ja que les fa sentir útils, realitzades, escoltades i valorades per la resta de la població. En definitiva, tothom guanya.

Quant a la participació cívica i l'ocupació, hem de prestar atenció als següents elements per obtenir uns bons resultats:

Figura 52: Esquema elements de l'àrea de participació cívica i ocupació. Autoria: elaboració pròpia.

La participació cívica i l'ocupació són una altra de les potes que sustenten l'envel·liment actiu i que cal estudiar amb atenció per tal que la gent gran abandone la vida laboral d'una manera adequada, o la prolongue més enllà de l'edat de jubilació per voluntat pròpia transmetent la seva experiència a futurs professionals del sector. És molt important per a la seua salut mental i física i els fa sentir rellevants, útils, motivats i acompanyats a l'estar amb altra gent amb qui no conviuen. El fet que participen activament en la vida cívica de la ciutat fa que es relacionen amb altres sectors poblacionals i s'enriquisen mútuament.

En l'àrea de comunicació i informació, trobem sobretot mesures administratives i cal tenir present els següents elements:

Figura 53: Esquema elements de l'àrea de comunicació i informació. Autoria: elaboració pròpia

Per tal que la gent gran se senta integrada totalment en la societat, cal que puguin participar activament de la ciutat, i per tal que duguin a terme aquesta tasca han de poder accedir fàcilment a la informació. Cal pensar en la seua manera d'informar-se: la gent jove i adulta majoritàriament utilitza internet per a informar-se i fer tràmits administratius, però la gent gran, tot i que un cert nombre es desenvolupen bé amb les noves tecnologies, acostumen a preferir el tracte humà i en paper. És necessari, doncs, que es fomenti l'educació de les noves tecnologies en la gent gran. També s'han de considerar les dificultats de visió i comprensió que poden tenir a l'hora de realitzar tràmits administratius o rebre informació del seu interès: cal adaptar els documents i la cartelleria per tal que no els resulte feixuc i, així, participen activament.

Pel que fa als serveis socials, es tracta d'un recurs fonamental a l'hora de garantir el benestar de la gent gran, i els elements que hem de considerar i on parar atenció són:

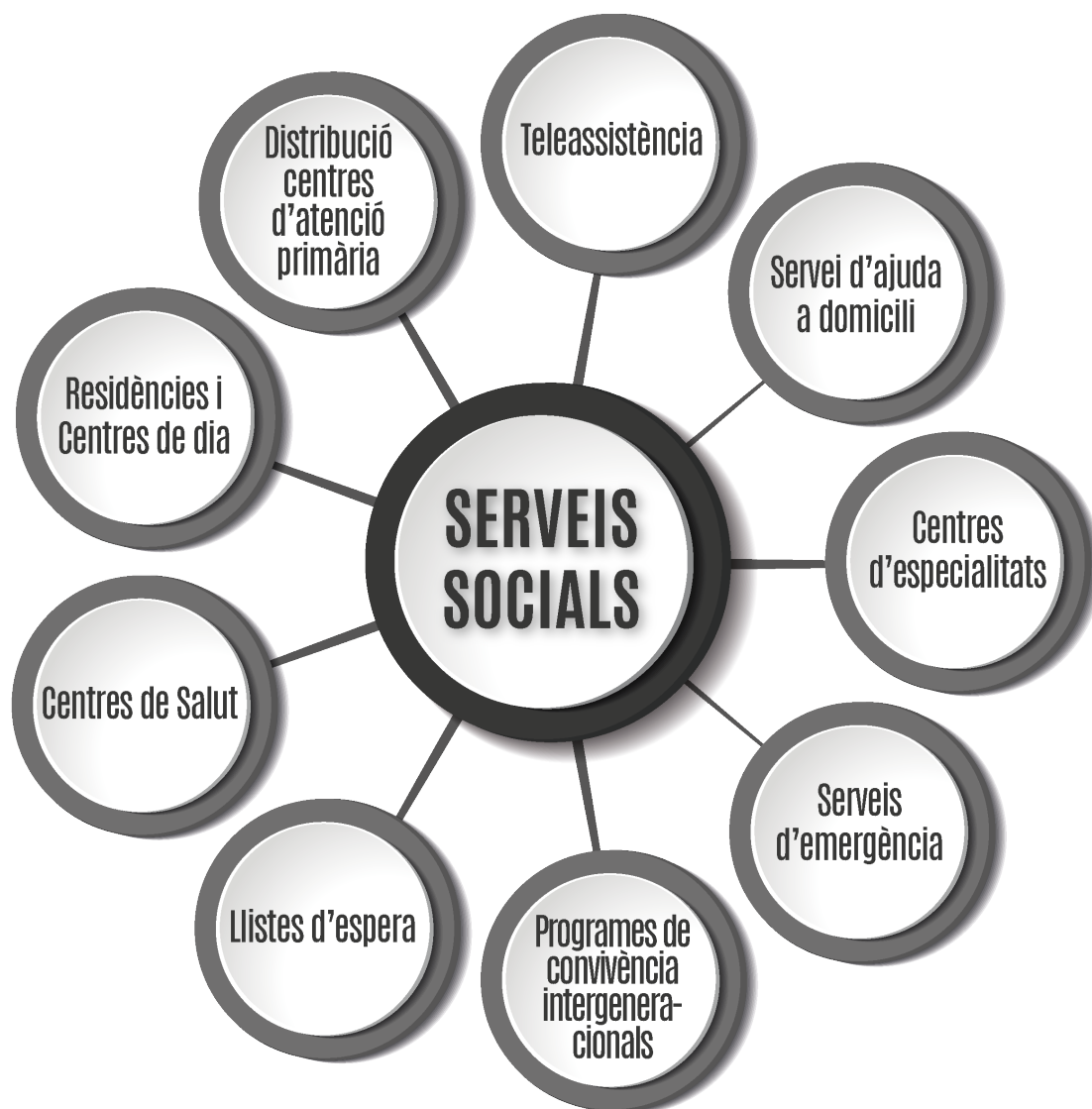

Figura 54: Esquema elements de l'àrea de serveis socials. Autoria: elaboració pròpia.

L'envelliment acostuma a anar de la mà de la disminució de mobilitat, de capacitat de gestionar la pròpia llar, de la demència i d'altres condicions pròpies d'aquesta etapa vital que estem estudiant. Tot i que hem de promoure un envelliment actiu a través del qual es pretén que les persones majors desenvolupen una vida independent i plena, és innegable que sovint els ancians acaben patint algun mal, siga físic o psíquic. Per tant, ells són usuaris prou assidus dels centres d'atenció primària, centres de salut i centres d'especialitats, per tant, garantir l'accessibilitat lliure i còmoda als serveis socials és crucial per a garantir el benestar i la salut dels més majors. La teleassistència és una eina molt útil que cal implementar com més aviat millor perquè suposa un increment de la seguretat de les persones majors que viuen sense cap supervisió perquè encara són autònomes, però poden patir qualsevol accident i amb aquesta eina estar ben ateses ràpidament i eficaç.

Quant a la seguretat, es toquen temes tant administratius i socials, com de morfologia de la ciutat, ja que, que l'espai públic estiga en unes condicions adequades de manteniment, evitarà accidents i les persones majors se sentiran més segures. Hem de considerar els següents elements:

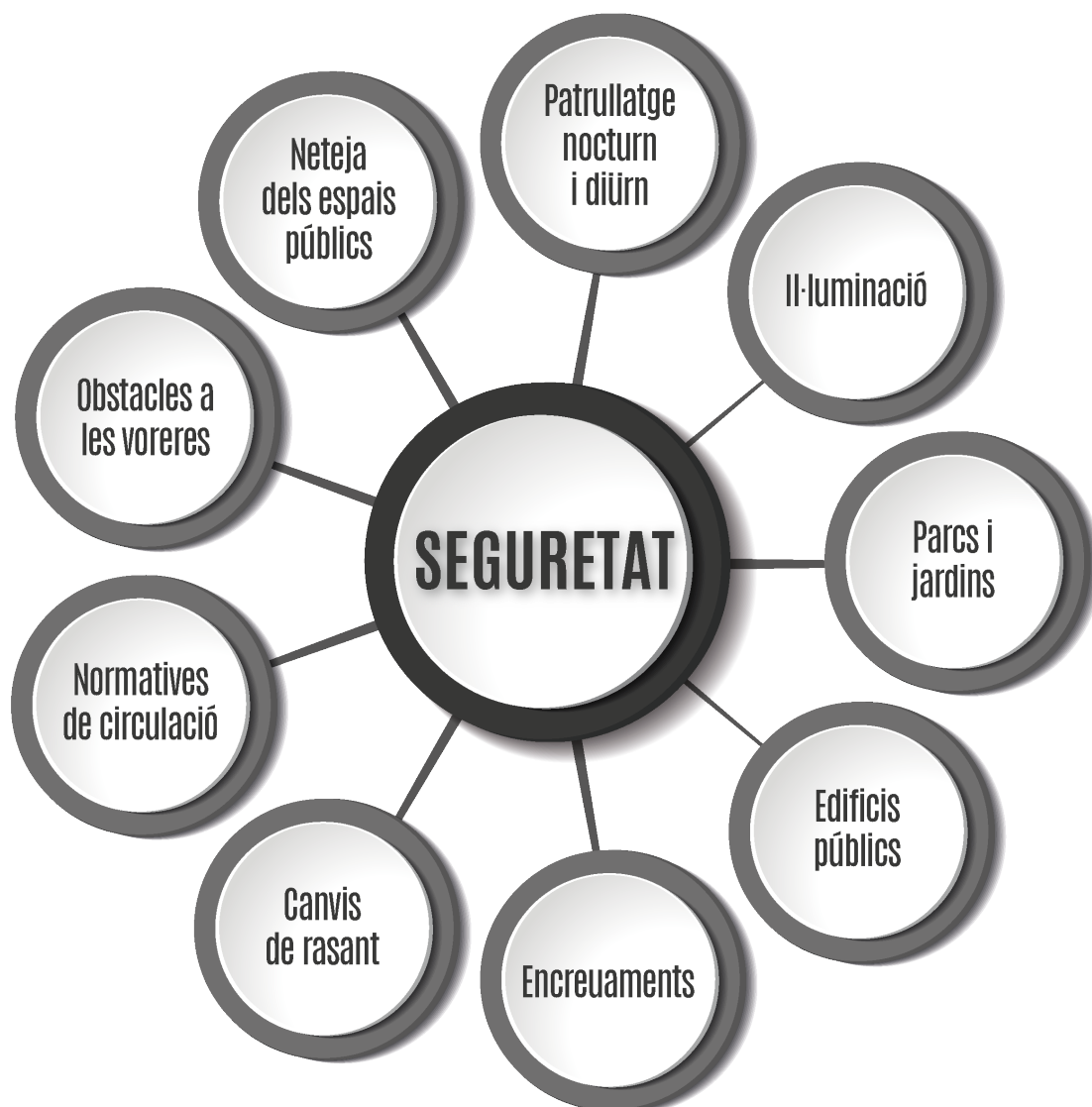

Figura 55: Esquema elements de l'àrea de seguretat. Autoria: elaboració pròpia.

Cal legislar per a què els diferents desplaçaments, amb vehicles o sense, siguin segurs i còmodes per tothom. Si una persona major té sensació d'incomoditat o d'inseguretat al desplaçar-se per la ciutat, ja siga perquè les voreres són molt estretes o perquè els parcs no estan ben il·luminats, possiblement la pròxima vegada s'ho pensen dues vegades abans d'eixir de casa, promovent així l'autoaïllament. Per combatre la soledat, un dels objectius generals que ens hem proposat a l'inici, és important que les persones majors isquen de les seues cases i es relacionen amb la resta de la ciutadania: eixir al carrer és sinònim de relacionar-se amb la gent, defugint així la soledat, per tal de tenir un envelliment més actiu. Llavors, per tal que la gent major tinga ganes d'eixir al carrer, cal garantir que la seguretat de la mà del patrutllatge siga efectiva i, sobretot, que la ciutat siga amable amb ells amb voreres segures, camins ben il·luminats i parcs còmodes.

Pel que fa a la visió, l'última àrea d'intervenció, trobem els següents elements:

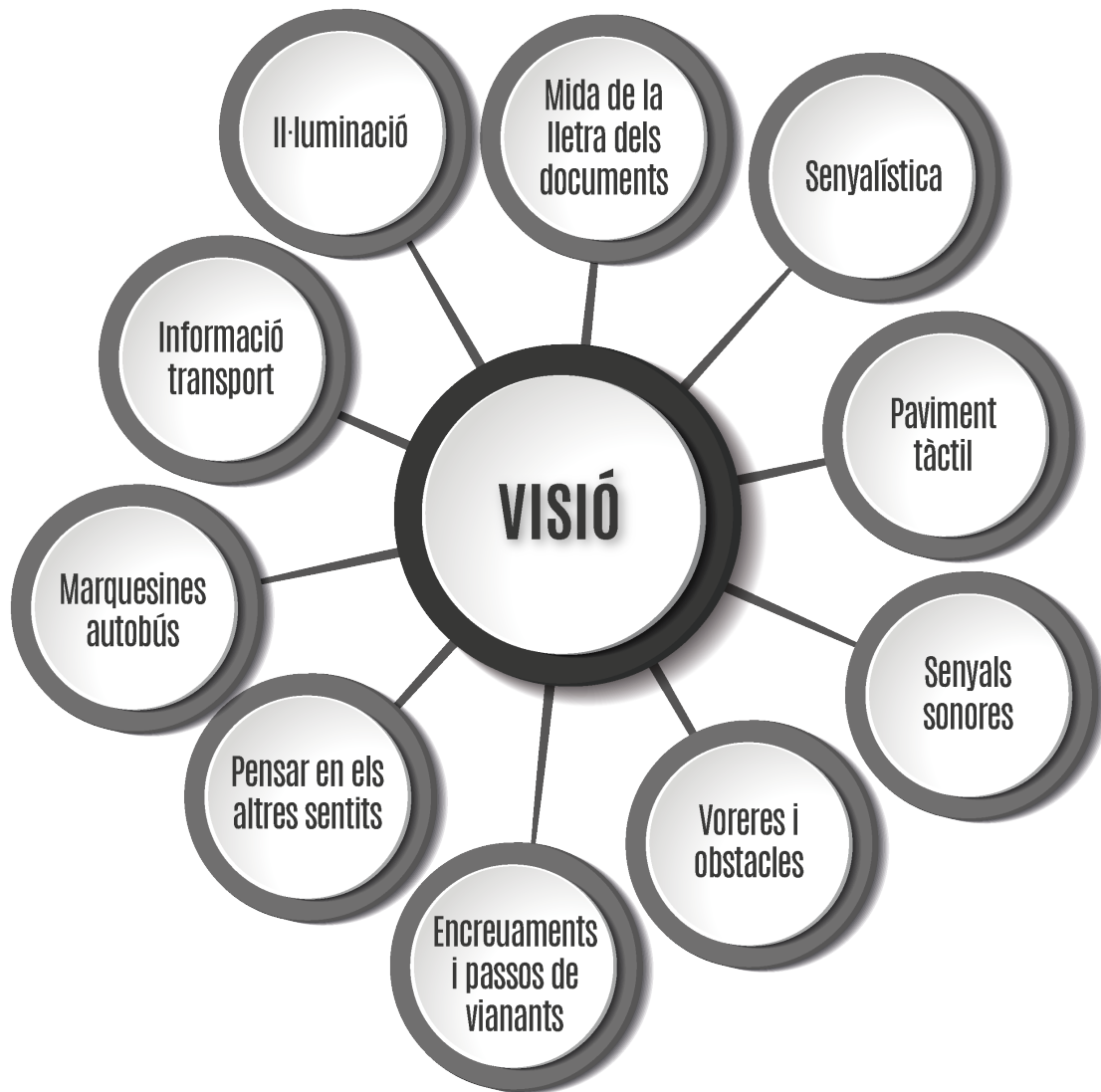

Figura 56: Esquema elements de l'àrea de visió. Autoria: elaboració pròpia.

Potser com a àrea en si mateixa tinga poc contingut, però hem decidit destacar-la perquè és l'eterna oblidada, són diverses les mesures que es poden dur a terme per adaptar la ciutat a la visió envellida. No només en la senyalística és important, sinó també en els objectes voluminosos que envaeixen sovint les voreres, com cartells de comerços o motocicletes mal aparcades, que poden fer entropessar la gent gran. També cal ajudar a fer que s'orienten de manera senzilla amb cartells, simplificant la informació de les marquesines del transport públic o ubicant paviments tàctils. És molt interessant, pensar també en la resta de sentits, crear espais que tinguen un atractiu olfatiu en lloc de visual per exemple, pot ser una manera de generar espais on la gent vulga anar i on la discapacitat no t'excloja del gaudi.

Conclusions

L'envelliment poblacional és un fenomen sense fre patent a escala global com ha quedat clarament demostrat. Diverses ciutats de tot el món ja estan treballant en aquesta línia i n'hem analitzat alguns documents per extraure el millor de cada experiència. Amb tota aquesta informació recaptada, hem elaborat una guia que servirà de base per a elaborar futures propostes per adaptar les ciutats al canvi demogràfic en un futur pròxim.

Si prenem aquesta guia com a full de ruta, seguint aquests punts, fixant-nos en els elements de cada àrea i ampliant-los si escau, obtindrem un bon document que, amb un bon seguiment i revisions periòdiques, donarà fruits i millorarà considerablement la qualitat de vida, ja no de la gent gran, sinó de tota la ciutadania. Però destaquem de nou la importància d'una bona anàlisi: seguir els punts d'aquesta guia no haurà servit de res si no s'escolta a la gent gran mitjançant una anàlisi exhaustiva. El més important és el context, de la ciutat com a tal i de la població, cal escoltar el que pensen, com viuen la ciutat, quines coses els agraden i quines altres canviarien, a quins llocs van, quins equipaments utilitzen i quins reclamen, quines activitats gaudeixen i quines manquen. Sempre per davant de tot ha d'estar la seua opinió, si no tota aquesta tasca no tindria cap sentit. Per descomptat, la informació aportada per professionals especialitzats en persones majors és crucial per a garantir que les accions desenvolupades són adequades i s'adapten a les necessitats particulars dels ancians. Però, fer una diagnosi de quins problemes té la ciutat segons la gent que la viu, és la clau, i els professionals de l'arquitectura i l'urbanisme tenim una responsabilitat ineludible amb les nostres ciutats i els seus habitants.

Figura 57: Un ancià i un xiquet passejant de la mà. Autoria: emailme3 (2016)

És molt important la tasca d'aquest treball, perquè nosaltres **som** perquè les persones grans **foren**, estem on estem gràcies a la seua tasca i els devem, almenys, fer-los la vida una mica més fàcil.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

*Aquestes referències bibliogràfiques s'han redactat segons la 6a edició del
Publication Manual of the American Psychological Association*

- ♦ Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports. (2013) *Pla municipal per a les persones grans 2013-2016*. Ajuntament de Barcelona.
<http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2013/11/plapersonesgrans.pdf>
- ♦ Ayuntamiento de Bilbao. (2016) *II Plan Bilbao ciudad amigable con las personas mayores (2016-2019)*.
http://www.bilbao.eus/cs/Satellite?c=Page&cid=1279096777023&language=es&pageid=1279096777023&pagename=Bilbaonet%2FPage%2FBIO_contenidoFinal
- ♦ Ayuntamiento de Madrid. (2015) *Madrid ciudad amigable con las personas mayores*.
<https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Mayores/Especial%20informativo/Madrid,%20ciudad%20amigable/Informe%20Diagn%C3%B3stico%20Madrid,%20ciudad%20amigable.pdf>
- ♦ Banco Mundial (publicado en 2019 con datos de 2018). Población, total [Missatge en una web]. Recuperat de:
<https://datos.bancomundial.org/indicador/SP.POP.TOTL?end=2019&start=2019&view=bar>
- ♦ Federal/Provincial/Territorial ministers responsible for seniors. (2012) *Age-friendly workplaces: Promoting Older Worker Participation*.
<https://open.alberta.ca/dataset/b553a474-a8e2-4949-8c91-dd1b4e990ee8/resource/48267b44-15a2-4945-ae6d-39c03b4231e9/download/agefriendly-workplaces-2013.pdf>
- ♦ Galway City and County Age Friendly Alliance. (2014) *Galway Age Friendly Programme. Strategy 2014-2019*.
<https://agefriendlygalway.ie/category/your-community/our-commitments/>
- ♦ Gigosos Pérez, P. i Saravia Madrigal, M. (2010). *Urbanismo para náufragos. Recomendaciones sobre planeamiento y diseño urbano*. Lanzarote, Espanya: Fundación César Manrique.

- ♦ Government of Alberta. (2012 a) *Building Age-Friendly Communities. A Guide for Local Action*.
<https://open.alberta.ca/dataset/d7e6f316-3c6e-49ba-adc4-c4f0bdf34907/resource/c68b1163-621c-4d83-9872-cac18faef380/download/agefriendly-guide-2012.pdf>
- ♦ Government of Alberta. (2012 b) *Building Age-Friendly Communities. Accompanying Materials*.
<https://open.alberta.ca/dataset/dd383d73-d49e-4939-b153-6cff6bbe8220/resource/21a80457-18b2-4e4e-8878-7955ecee1661/download/agefriendly-materials-2012.pdf>
- ♦ Government of Alberta. (2012 c) *Building Age-Friendly Communities. Sample Action Plan Template*.
<https://open.alberta.ca/dataset/dd383d73-d49e-4939-b153-6cff6bbe8220/resource/7887a74e-a8fe-4f79-988e-169a7efb287c/download/agefriendly-action-plan-2012.pdf>
- ♦ Government of Alberta. (2012 d) *Building Age-Friendly Communities. Sample Age-Friendly Resolution*.
<https://open.alberta.ca/dataset/dd383d73-d49e-4939-b153-6cff6bbe8220/resource/5f000f90-b0a5-4791-ac24-7a394f4bef52/download/agefriendly-resolution-2012.pdf>
- ♦ Government of Alberta. (2012 e) *Building Age-Friendly Communities. Age-Friendly Checklist*.
<https://open.alberta.ca/dataset/dd383d73-d49e-4939-b153-6cff6bbe8220/resource/9c0f7144-18cb-455c-9be5-f2f8b928d497/download/agefriendly-checklist-2012.pdf>
- ♦ Grahame, A. (25 d'abril del 2016). Improving with age? How city design is adaptin to older populations. *The Guardian* [Missatge a una web]. Recuperat de: <https://www.theguardian.com/cities/2016/apr/25/improving-with-age-how-city-design-is-adapting-to-older-populations>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística (28 d'octubre del 2014). *Notas de prensa: Proyección de la Población de España 2014–2064*. Recuperat de: <https://www.ine.es/prensa/np870.pdf>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 a). *Resultados Nacionales. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 1971. Tabla*. Recuperat de: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=10256#!tabs-tabla>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 b). *Resultados Nacionales. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 2019. Tabla*. Recuperat de: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=9663#!tabs-tabla>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 c). *Resultados por Comunidad Autónoma. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 1971. Tabla Comunidad Valenciana*. Recuperat de: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=10262#!tabs-tabla>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 d). *Resultados por Comunidad Autónoma. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 2019. Tabla Comunidad Valenciana*. Recuperat de:

<https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=9681#!tabs-tabla>

- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 e).). *Resultados por Comunidad Autónoma. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 1971. Gráfico Comunidad Valenciana*. Recuperat de:
<https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=10262#!tabs-grafico>
- ♦ Institut Nacional d'Estadística. (1 juliol 2019 f).). *Resultados por Comunidad Autónoma. Población residente por fecha, sexo y edad. 1 de julio 2019. Gráfico Comunidad Valenciana*. Recuperat de:
<https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=9681#!tabs-grafico>
- ♦ Mairie de Paris. (2017) *Seniors à Paris. Schéma parisien 2017-2021*.
<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2017/07/Paris-Action-Plan.pdf>
- ♦ Manchester City Council. (2016) *Age-Friendly Manchester work plan*.
<https://www.manchester.gov.uk/downloads/download/6371/age-friendly-manchester-afm-development-plan-2014-16>
- ♦ NACTO & Global Designing Cities Initiative. (25 de juny de 2020). *Streets for pandemic. Response & Recovery*. Recuperat de:
https://nacto.org/wp-content/uploads/2020/07/NACTO_Streets-for-Pandemic-Response-and-Recovery_2020-07-15.pdf
- ♦ Organització de les Nacions Unides. (2015). *World Population Prospects. Key & advance tables. 2015 Revision*. Recuperat de:
https://population.un.org/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf
- ♦ Organització de les Nacions Unides. (2017). *World Population Prospects. Key & advance tables. 2017 Revision*. Recuperat de:
https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf
- ♦ Organització de les Nacions Unides. (2019). *World Population Prospects 2019. Highlights*. Recuperat de:
https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf
- ♦ Pit Box Blog. (23 d'abril del 2013). Tipus de piràmides de població: progressiva, regressiva y estacionaria [Missatge a un blog]. Recuperat de:
<https://pitboxblog.com/tag/piramide-estacionaria/>
- ♦ Servicios Sociales de Gijón. (2019) *Gijón ciudad amiga de las personas mayores*.
<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2017/05/DIAGN%C3%93STICO-GIJ%C3%93N-2019.pdf>
- ♦ The Brenda Strafford Foundation. (2019) *A Guide for Creating Dementia Friendly Communities in Alberta*.
<https://www.dementiafriendlyalberta.ca/resources/download-guide.html>
- ♦ World Health Organization. (december 2019) *Age friendly world*.
<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/>

6. ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1: Boeron, M. (2018) [Anciana caminant per Venècia]. Pixabay.

<https://pixabay.com/es/photos/venecia-soledad-edad-avanzada-5086580/>

Figura 2: Distribució de la població mundial per edat i sexe.

Font: Divisió de la població de les Nacions Unides, Departament d'Affers Econòmics i Socials. (ONU, 2015).

Figura 3: Taxa mitjana anual de canvi de població per àrees principals, estimacions 2000-2015, i projecció de variant mitjana, 2015-2100.

Font: Divisió de la població de les Nacions Unides, Departament d'Affers Econòmics i Socials (ONU, 2015).

Figura 4: Mitjana d'edat de la població mundial i d'Espanya, evolució amb el temps.

Font: ONU (2015).

Figura 5: Distribució percentual de la població per grups d'edats, evolució amb el temps.

Font: ONU (2015).

Figura 6: Els deu països amb les poblacions més envellides, evolució amb el temps.

Font: ONU (2015).

Figura 7: Percentatge de la població de 65 anys o més als anys 1990, 2019 i 2050.

Font: ONU (2019).

Figura 8: Població resident per edat a la Comunitat Valenciana a gener del 1971.

Font: INE (2019 e).

Figura 9: Població major o igual de 65 anys a Espanya el 1971.

Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 a).

Figura 10: Població major o igual de 65 anys a la Comunitat Valenciana el 1971.

Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 b).

Figura 11: Població resident per edat a la Comunitat Valenciana a juliol del 2019.

Font: INE (2019 f).

Figura 12: Població major o igual de 65 anys a Espanya el 2019.

Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 c).

Figura 13: Població major o igual de 65 anys a la Comunitat Valenciana el 2019.

Font: elaboració pròpia, dades INE (2019 d).

Figura 14: Evolució de l'esperança de vida a Espanya.

Font: INE (2014).

Figura 15: Evolució del creixement vegetatiu a Espanya.

Font: INE (2014).

Figura 16: Evolució de la piràmide de població del 2014 al 2064, passant pel 2029.

Font: INE (2014).

Figura 17: Amber, M. (2018) [Parella d'ancians caminant per la ciutat].

<https://pixabay.com/es/photos/hombre-mujer-pareja-de-ancianos-dos-3723548/>

Figura 18: Cocoparisienne. (2015) [Ancià amb andador].

<https://pixabay.com/es/photos/humano-personas-mayores-anciana-874979/>

Figura 19: portada del Pla "Madrid ciudad amigable con las personas mayores"

Font: Ayuntamiento de Madrid (2015).

Figura 20: Free-Photos, (2015) [Gent al bus].

<https://pixabay.com/es/photos/autob%C3%BAs-transporte-personas-pasillo-690508/>

Figura 21: portada del "Pla municipal per a les persones grans 2013-2016"

Font: Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports (2013).

Figura 22: Mircea Iancu, (2019) [Tres dones majors a un banc].

<https://pixabay.com/es/photos/mujeres-viejo-oh-mi-dios-la-gente-4541910/>

Figura 23: portada del Pla "Gijón ciudad amiga de las personas mayores."

Font: Servicios Sociales de Gijón (2019).

Figura 24: Silviu Costin Iancu, (2018) [Dos ancians amb mòbils a un banc].

<https://pixabay.com/es/photos/gente-par-familia-edad-adulto-4765733/>

Figura 25: portada del "II Plan Bilbao ciudad amigable con las personas mayores (2016-2019)."

Font: Ayuntamiento de Bilbao (2016).

Figura 26: Gerd Altmann, (2011) [Mà anciana].

<https://pixabay.com/es/photos/mano-edad-mujer-doble-bell-77273/>

Figura 27: Mireca Iancu, (2019) [Dona amb ancià a un parc].

<https://pixabay.com/es/photos/gente-la-gente-edad-mujer-sentado-4643194/>

Figura 28: portada del "Galway Age-Friendly Programme. Strategy 2014-2019".

Font: Galway City and County Age Friendly Alliance (2014).

Figura 29: Sasin Tipchai, (2016) [Anciana i xiquet a una zona verda].

<https://pixabay.com/es/photos/abuela-kids-ordenador-port%C3%A1til-1822564/>

Figura 30: portada del Pla "Building Age-Friendly Communities. A Guide for Local Action."

Font: Government of Alberta (2012 a).

Figura 31: Daniel Nebreda, (2019) [Ancià amb bastó al carrer].

<https://pixabay.com/es/photos/anciano-calle-ancianos-personas-4273211/>

Figura 32: Simi Luft, (2007) [Ancianes a un carrer de Portugal].

<https://pixabay.com/es/photos/ancianas-calle-portugal-dama-274471/>

Figura 33: portada del “Age-Friendly Manchester work plan”.

Font: Manchester City Council (2016).

Figura 34: portada del pla “Senior à Paris. Schéma parisien 2017-2021”.

Font: Mairie de Paris (2017).

Figura 35: diagrama de les polítiques a l’envelliment a Paris.

Font: Ajuntament de Paris (2017).

Figura 36: Mircea Iancu (2020) [Parella d’ancians amb mascareta].

<https://pixabay.com/es/photos/par-la-gente-edad-mujer-hombre-en-5110081/>

Figura 37: Portada del document “Streets for pandemic. Response & Recovery”.

Font: NACTO & GDCI (2020).

Figura 38: esquema de distribució de les parades d’autobús, dels mercats, de les terrasses de restauració a l’aire lliure i dels carrers oberts respectivament.

Font: NACTO & GDCI (2020).

Figura 39: Coolcaescar (2005) [Entrada al Paradise Village Grand Marina Villas, Nueva Vallarta, Nayarit, Mèxic].

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a0/Paradisevillagegatedcommunity.jpg>

Figura 40: Criteris de valoració dels plans.

Autoria: elaboració pròpia.

Figura 41: Taula comparativa dels plans.

Autoria: elaboració pròpia.

Figura 42: Taula comparativa dels plans. Valoració final.

Autoria: elaboració pròpia.

Figura 43: Mircea Iancu (2020) [Quatre dones majors a un banc].

<https://pixabay.com/es/photos/ancianas-la-gente-coloca-banco-5435976/>

Figura 44: Wolfgang Eckert (2018) [Quatre ancians jugant al dominó a un parc].

<https://pixabay.com/es/photos/jubilados-los-hombres-3347948/>

Figura 45: Esquema continguts del pla.

Font: elaboració pròpia.

Figura 46: Esquema objectius generals.

Font: elaboració pròpia.

Figura 47: Esquema elements de l’àrea d’espai a l’aire lliure i edificis.

Font: elaboració pròpia.

Figura 47: Esquema elements de l'àrea d'espai a l'aire lliure i edificis.

Font: elaboració pròpia.

Figura 48: Esquema elements de l'àrea de transport i mobilitat.

Font: elaboració pròpia.

Figura 49: Esquema elements de l'àrea d'habitatge.

Font: elaboració pròpia.

Figura 50: Esquema elements de l'àrea de respecte i inclusió social.

Font: elaboració pròpia.

Figura 51: Esquema elements de l'àrea de participació social.

Font: elaboració pròpia.

Figura 52: Esquema elements de l'àrea de participació cívica i ocupació.

Font: elaboració pròpia.

Figura 53: Esquema elements de l'àrea de comunicació i informació.

Font: elaboració pròpia.

Figura 54: Esquema elements de l'àrea de serveis socials.

Font: elaboració pròpia.

Figura 55: Esquema elements de l'àrea de seguretat.

Font: elaboració pròpia.

Figura 56: Esquema elements de l'àrea de visió.

Font: elaboració pròpia.

Figura 57: emailme3 (2016) [Un ancià i un xiquet passejant de la mà].

<https://pixabay.com/es/photos/abuelos-paseo-antigua-nietos-nieto-1927320/>